

YHTEISÖLLISYYS JA HENGELLISYYS SOSIONOMI (AMK) -DIAKONI
OPISKELIJOIDEN VOIMAVARANA

Heidi Honkimaa ja Merja Koskela
Opinnäytetyö, kevät 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Pohjoinen Oulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Diakonisen sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + Diakonin
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Honkima, Heidi & Koskela, Merja. Yhteisöllisyys ja hengellisyys sosionomi (AMK) - diakoni opiskelijoiden voimavarana. Oulu, kevät 2011, 56 s., 1 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Pohjoinen Oulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakoninen sosiaalityö. Sosionomi- diakonityöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla opiskelijoiden kokemuksia yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä opinnoissa jaksamiselle. Lisäksi tarkoituksena oli kuvailla, miten yhteisöistä syrjäytyminen ilmenee opiskelijan arjessa ja miten sosionomi- diakoni opiskelijoiden hengellisyys antaa voimia opiskeluun. Aineisto kerättiin haastattelemalla kuutta kolmannen ja neljännen vuosikurssin sosionomi- diakoniopiskelijaa. Menetelmänä on käytetty laadullista, kvalitatiivista tutkimustapaa.

Tuloksista kävi ilmi, että opiskelijat saivat sosiaalista tukea verkostoiltaan opinnoissa jaksamiseen. Perhe- työ ja opiskelijayhteisöt koettiin merkittävimpinä tukijoina. Perhe auttoi arjen hallinnassa ja opiskelijatoverit antoivat hengellistä tukea jaksamiseen ja neuvoja koulutehtäviin. Opinnoissa jaksamista tukivat myös liikunnan harrastaminen ja luottamushenkilötoiminta. Opiskelijoiden hengellisen elämän ylläpitäminen antoi voimavaroja opintoihin. Hengellisyys oli syventynyt opintojen aikana ja oman hengellisyyden hoitaminen oli saanut kirkollisten opintojen kautta uusia muotoja. Hengellisyys auttoi jaksamaan opinnoissa. Opinnot olivat vaikuttaneet osallisuuden kaventumiseen ja opiskelun myötä ystävyys-suhteet olivat kärsineet ja suurimmalla osalla haastateltavista aikaisemmat liikuntaharrastukset olivat jääneet kokonaan pois.

Johtopäätöksenä voi todeta, että perhe-, työ-, ja opiskelijayhteisöillä ja niiden tuella on merkitystä opinnoissa jaksamiseen. Opintojen vuoksi on kuitenkin mahdollista syrjäytyä muista yhteisöistä ja yhteisöllisestä toiminnasta. Jatkotutkimusidea on tutkia laajempaa joukkoa sosionomi-diakoni opiskelijoita, jotta tuloksista saataisiin vielä kuvaavampia.

Asiasanat: yhteisöllisyys, hengellisyys, syrjäytyminen, osallisuus

ABSTRACT

Honkima, Heidi & Koskela, Merja. Sense of community and spirituality as a resource for the bachelor of social services - Deacon. Oulu, spring 2011, 56 p and 1 appendix. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences, Oulu Unit. Degree programme in social education. Diaconal social work. Degree program in social services option in Christian Diaconal work.

The purpose of this study was to describe the experiences of students' sense of community and how it affects their studies. In addition the purpose was to describe, how the bachelor of social services – deacon students' spirituality gives strength to cope in studies and to find out how social exclusion from communities turned out in students' lives. The material was collected by interviewing six students in the third and fourth class. The methods used were qualitative.

The results showed that students received social support from their communities in order to manage their studies. Students felt that the support that family, work, and student communities had given them was the most important. Family helped students to manage their everyday lives and other students gave a spiritual bond for them to cope with their studies. Students' wellbeing was supported also by exercise and involvement in students' issues in the student board. Maintaining a spiritual life had given strength for students to cope with their studies and students' spirituality had deepened during their studies. Because of church studies, students found new ways to practise their spirituality. Spirituality helped students to cope with their studies. However, studies had influenced the students' participation and also relationships had suffered. For some students the previous exercise activities had totally been left out.

As a conclusion, family, work, and student communities and their support have an influence on how students cope with their studies. However, studies can cause a student to get marginalized in other communities. In order to get wider results, a further study idea is needed to examine a larger group of bachelor of social services - deacon students, than was possible in this study.

Keywords: sense of community, spirituality, social exclusion, participation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 YHTEISÖLLISYYS VOIMAVARANA JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISIJÄNÄ.....	7
2.1 Suomalaisen yhteiskunnan muutokset ja syrjäytymisriski.....	7
2.1.1 Sosiaalipalvelujen tuottamisen uudet mallit	9
2.1.2 Syrjäytymisen ilmeneminen yhteiskunnassa	10
2.2 Yhteisöllisyyden historiaa ja sen ilmeneminen yhteiskunnassa.....	11
2.2.1 Yhteisöllisyyden kokemuksen vaikutus terveyteen	13
2.2.2 Erilaiset yhteisöt ihmisen tukiverkostona	14
2.3 Opiskelijoiden yhteisölliset kokemukset ja niiden merkitys opintoihin	16
3 HENGELLINEN YHTEISÖLLISYYS VOIMAVARANA JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISIJÄNÄ	18
4 HANKKEET JA TUTKIMUSTYÖ OPISKELIJOIDEN JAKSAMISEN TUKENA ..	22
4.1 CDS-Hanke ehkäisee syrjäytymistä	22
4.2 Kehrä- hanke ja opiskelijoiden tukikeskus Nyyti ry tukevat opiskelijoita.....	22
4.3 Kirkonalan opiskelua tukeneet hankkeet.....	24
4.4 Tutkimuksia opiskelijoiden jaksamisesta ja hyvinvoinnista	25
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	28
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	28
5.2 Aineiston keruu	28
5.3 Aineiston analyysi	31
6 TULOKSET	33
6.1 Verkostojen sosiaalinen tuki opintojen voimavarana.....	34
6.1.1 Arjen hallinnan tukeminen.....	34
6.1.2 Vertaisyhteisöltä ja oppilaitokselta saatu tuki.....	35
6.1.3 Liikuntaharrastus ja vaikuttaminen voimavarana	36
6.2 Opiskelijoiden osallisuuden väheneminen	37
6.2.1 Läheiskontaktien harveneminen	38
6.2.2 Liikuntaharrasteiden väheneminen	38
6.3 Hengellisyyden harjoittaminen voimavarana.....	39
6.3.1 Yksityinen hiljentyminen	40
6.3.2 Seurakuntayhteisön hengellinen toiminta	40
6.3.3 Hengellisen tiedon vahvistaminen	42
7 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	43
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
9 POHDINTA	48
LÄHTEET.....	50
LIITE 1: Haastattelukysymykset	56

1 JOHDANTO

Työelämä on muuttunut entistä vaativammaksi ja työntekijöiden on pystyttävä selviytymään monista työtehtävistä yhtä aikaa. Perheen ja kodin hoitamisen lisäksi moni opiskelee. Mistä löytyy voimavarat kaikkeen?

Yksilöllisyyden merkitystä alettiin korostaa 1990- luvulla ja tuolloin pohdittiin asioita yksilön näkökulmasta ja yksilöllisyyttä pyrittiin tukemaan monella tapaa. Nyt on havaittu yhteisöllisyyden merkitys terveyden tukijana (Hyyppä 2002 60–61). Opinnäytetyömme tarkoituksena oli avata näkökulmia yhteisöllisyyden merkityksestä ammattikorkeakouluopiskelijoiden jaksamisen kannalta ja kuvaila sitä millaiset yhteisöllisyyden muodot ovat merkityksellisiä opiskelijoiden tukijana. Repo (2010) on tehnyt vastaavaa tutkimusta yliopisto-opetuksessa ja – opiskelun kehittämisessä. Hänen tutkimuksensa mukaan yhteisöllisyys lisäsi opiskelijoiden opiskelumotivaatiota. Hengellisyys on kirkon alan opiskelijoille Launosen (2009) ja Salomäen (2008) tutkimuksien mukaan tärkeää. Pyrimme opinnäytetyössämme myös selvittämään saamiemme haastattelutulosten avulla, millä tavoin sosionomi-diakoni opiskelijoiden hengellisyys antaa voimavaroja. Miten kirkolliset opinnot tukevat opiskelijan hengellisyyttä ja miten muu hengellinen toiminta tukee opinnoissa jaksamista. Jääkö oman hengellisen elämän hoitamiselle tarpeeksi aikaa opintojen lomassa? Toteutimme opinnäytetyömme laadullisella tutkimusmenetelmällä teemahaastatteluin.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvaila ammattikorkeakoulussa opiskelevien opiskelijoiden kokemuksia voimavarojensa lähteistä. Tutkimme yhteisöllisyyden ja hengellisen elämän hoitamisen merkitystä opiskelijoiden motivaation ja voiman lähteenä. Keskitymme kolmannen tai neljännen vuosikurssin sosionomi-diakoniopiskelijoihin, joilta keräämme aineistoa haastattelemalla. Opinnäytetyömme on osa To Care, to Dare, to Share (CDS) - syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa projektia, joka on valtakunnallinen Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima ammattikorkeakoulujen yhteistyöhanke. Projektin päämääränä on tukea ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja opintojen loppuunsaattamista. Projektia rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto ja Oulun lääninhallitus. Sosiaalisilla suhteiden heikkenemisellä on selvä yhteys syrjäytymiseen

(Hyväri ja Nylund 2010, 29). On myös mahdollista, että ihminen tulee poissuljetuksi yhteisöistään hänen osallistumismahdollisuuksiensa vähetessä (Helne 2002a, 22–24).

2 YHTEISÖLLISYYS VOIMAVARANA JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISIJÄNÄ

2.1 Suomalaisen yhteiskunnan muutokset ja syrjäytymisriski

Suomalaisessa yhteiskunnassa 1960-luvun jälkeen tapahtuneet kansainvälistymisen ja teknologian kehittymisen aiheuttamat muutokset ovat muuttaneet arvomaailmaa ja kulttuuria. Kaupungistumisen kiihtyessä 1970-luvulla, yhdyskuntatyön avulla ihmisiä tuettiin lähiöihin sopeutumisessa. Sosiaalipalveluita tuotiin lähelle ihmisiä ja yhdyskuntatyön kautta päästiin ymmärtämään ihmisten elämää ja sen haasteita. Yhdyskuntatyö on siis ollut virallisen sosiaalityön yksi toimintamuoto, joka on vähitellen hiipunut pois. (Roivainen 2008, 26–37.) Yhdyskuntatyö kohdennettiin 1970-luvulla väestön sopeutusongelmiin (Roivainen 2002, 214).

Lama ajoi 1990-luvulla Suomen murrokseen, jonka seurauksena valtio alkoi siirtää vastuutaan hyvinvointipalveluiden tuottamisesta myös yksityiselle sektorille. Laman jälkeen hyvinvointi alkoi kehittyä hiljakseen, mutta kehitys on ollut kansaa jakavaa, epätasa-arvoista. Väestön siirtyminen kaupunkeihin muuttaa edelleen yhteiskuntaa ja vanheneva väestö jää maaseuduille. Lamasta nouseminen on kuitenkin edellyttänyt työväestön kykyä siirtyä työtä antaville paikkakunnille ja opiskelemista uusiin ammatteihin. (Kolka ym. 2009, 53–67.) Laman jälkeen 1990-luvulla yhteisöllistä työtä alettiin jälleen herätellä henkiin ja alettiin tiedostaa yhteisöjen merkitys voimavarana ja osallistajana. Siksi yhteisöllisellä sosiaalityöllä tulisi olla oma pysyvä asemansa myös virallisessa sosiaalityössä. (Roivainen 2008, 26–37.)

Sosiaalityö määrittelee asiakkaitaan heidän ongelmiansa tai avuntarpeensa perusteella, tavoitteenaan yksittäisen ihmisen elämänhallinnan paraneminen. Asiakasta ei nähdä osana elinympäristöään. Yhdyskuntatyö asiakkaiden parissa on monipuolisempaa sosiaalityötä, jossa nähdään myös paikalliset rakenteet ja tunnistetaan asukkaiden sosiaaliset ongelmat. Yhteisöllisyys muodostuu erilaisista ihmisistä erilaisine taustoineen ja kulttuureineen. Työssä keskitytään luonnollisten yhteisöjen tukemiseen. Kunnille on annettu vuonna 2007 esitys, että sosiaalihuollon henkilöstön työpanosta tulisi ohjata myös ehkäisevään rakenteelliseen ja yhteisölliseen sosiaalityöhön. (Roivainen 2008, 18.)

Yhteisösosiaalityö tarkastelee yksilöitä, perheitä ja ryhmiä osana näiden luonnollisia verkostoja ja yhteisöjä. Yhteisöllinen työote näkyy ihmisen arjessa läsnäolemisena, yhdyskuntatyö taas kunnallisena vaikuttamistyönä. (Hyväri ja Nylynd 2010, 31.) Kaupunkisosaalityön ominaispiirteisiin kuului 2000-luvulla valtaistaminen ja osallistaminen (Roivainen 2002, 214). Yhteisöllisyys voi parhaimmillaan paikata yhteiskunnan palvelujärjestelmän puutteita (Lehmuskallio 1991, 49). Sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan strategioissa yhteistyöstä on tullut jo ideologia (Roivainen 2002, 213). Pohdittaessa hyvinvointipolitiikan lupauksia ja riskejä eurooppalaisesta näkökulmasta, yhteisöllisyys ja kansalaisten oma aktiivisuus on nostettava uudelleen esille. Säilyttääksemme hyvinvointivaltion kriteerit, yhteisöllisyyden ja kansalaisten oman aktiivisuuden täytyy vahvistua. Poliittisilla toimenpiteillä voidaan puolestaan antaa tukea tietynlaiselle järjestötoiminnalle, joka palvelee myös poliittisia päämääriä. Matthies (2008, 61–64.)

Lamasta seurannut työttömyyden kasvu 1990-luvulla aiheutti monelle ihmiselle akuutteja toimentulo-ongelmia ja riski syrjäytyä kasvoi. Suomalaisen yhteiskunnan tuli tarkastella uutta köyhyysilmiötä uudesta näkökulmasta. Syrjäytymiseen puuttuminen vaati monialaista yhteistyötä eri palvelun tuottajasektorien kesken. Syrjäytymisen ehkäisy kirjattiin hallituksen sosiaali- ja terveystalitiikan tavoitteeksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi käynnistettiin erilaisia projekteja. (Poverty and Social Exclusion in Finland in the 1990s, New Edition 1999, 18–19.)

Laman aiheuttaman työttömyyden seurauksena monet perheet hajosivat, eikä ihmisillä ollut riittävää tukiverkostoa. (Rättyä 2009, 129–130.) Monelle perheelle jäi lamaa edeltävältä hyvältä ajalta suuria lainoja, joiden hoitaminen laman aikana saattoi käydä ylivoimaiseksi. Hyvistä palkkatöistä pudonneet perheet joutuivat ajan myötä peruspäivärahalle, kun työttömyys pitkittyi ja sen myötä syrjäytyminen muusta yhteiskunnasta alkoi. Henkinen murros yhteiskunnassa alkoi näkyä yksilöihmisten syyllistämisenä. ”Ihmisarvon mittariksi oli nostettu tuottavuus ja raha.” (Lappalainen 1997, 194–195.) Seurakunnissa diakoniatyöntekijöillä on herännyt myös huoli henkisten arvojen murenemisesta. Yhteiskunnassa sijaa ovat vallanneet kovat arvot, itsekkyyys ja taloudellisen eduntavoittelu, jonka seurauksena ihmisten pahoinvointi on lisääntynyt. Taloudellisella tilanteella nähtiin olevan suora vaikutus myös terveyteen. (Rättyä 2009, 127–128.)

Ihmisen osallisuuden kokemiseen vaikuttaa kuitenkin usein taloudelliset resurssit, ei niinkään sosiaaliset oikeudet. Siksi on tärkeää kiinnittää huomiota kouluttautumiseen ja siinä tukemiseen. Sosiaalipedagogisen kansalaiskasvatuksen kautta voidaan vahvistaa osallisuuden kokemuksia ja samalla voidaan ehkäistä syrjäytymisprosessiin joutumista, kun tuetaan yksilöitä heidän kasvussaan, kehitetään heidän sosiaalisia valmiuksiaan ja osallistumisen mahdollisuuksia (Nivala 2008, 301–302.) Opiskeluvaatimukset ovat kuitenkin nousseet niin korkealle, että se omalta osaltaan ajaa nuoria syrjäytymisvaaraan. (Kirkkohallitus 2003, 32.)

Tieto ja käytännönläheinen havainnollistaminen lisäävät ymmärrystä yksilön omasta vastuusta yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa. Oppilaskuntatoiminta voi olla hyvä kanava harjoitella omia vaikuttamismahdollisuuksia. Suomessa lainsäädännön kautta on vahvistettu kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia ja Suomessa on myös hyvät mahdollisuudet monenlaiseen järjestötoimintaan, vuonna 2007 oli ollut jo 127 000 erilaista rekisteröitynyttä yhdistystä. Perinteisten vaikuttamiskanavien rinnalle ovat nousseet myös nuorten suosimat sosiaaliset verkostot Internetin välityksellä. (Kolkka ym. 2009, 70–77; Paasivaara & Nikkilä 2010, 10.)

2.1.1 Sosiaalipalvelujen tuottamisen uudet mallit

Erilaisia palveluja pyritään järjestämään yhteisötoiminnalla kolmannen sektorin kautta, jotta kustannukset palveluiden tuottamisesta saataisiin pysymään matalina. Globalisaation vaikutuksesta myös Pohjoismaissa julkisen sektorin vastuu hyvinvointipolitiikasta on vähentynyt. Kolmas sektori ja yksityinen hyväntekeväisyys ovat saaneet sijaa sosiaalipalveluiden tuottajina. (Roivainen 2002, 213.) Näiden tehtäväksi on tullut yhteisöllinen toiminnan järjestäminen syrjäytymisvaarassa oleville ja niille, jotka eivät osaa hakea apua yhteiskunnan eri järjestelmistä (Hyväri & Nylynd 2010, 41). Ihanteellisimmillaan kaikki toimijat, järjestöt, julkinen sektori ja yksityiset yritykset yhdessä muodostavat monitoimijoiden verkoston, joka tuottaa sosiaalista pääomaa. On kuitenkin riskinä, että kolmannen sektorin toimijoiden ennaltaehkäisevä arjen tukijan rooli murenee ja niistä tulee pelkkiä palveluiden tuottajia. (Roivainen 2002, 227.)

Suomalaista hyvinvointivaltiota kehitettäessä on unohdettu kehittää kansalaisyhteiskuntaa. Ihmiset eivät voi suurestikaan vaikuttaa oman elämänsä kehittämiseen. Kansalaisyhteiskunta korostaisi mahdollisuuksia yhdessä tekemiseen ja vuorovaikutukseen, jossa inhimillisemmät arvot olisivat tärkeämmässä asemassa kuin aineelliset arvot. Kansalaisyhteiskunnassa yhteisöllisyys kukoistaisi ja samalla kuitenkin yksilölle annettaisiin riittävästi omaa tilaa. (Hautamäki 2005, 55.) Yksilöllisyyden korostaminen on ollut tärkeää modernisoituneessa yhteiskunnassamme, mutta Kolkan ym. (2009, 29–30) mielestä yksilöllisyyttä ei tulisi kuitenkaan nähdä yhteisöllisyyden vastakohtana, vaan se tulisi nähdä edellytyksenä sille, että yksilö kykenee tasapainoisesti osallistumaan yhteisölliseen elämään. Ihminen liittyy mielellään toimintaan jonka kokee itselleen merkitykselliseksi.

2.1.2 Syrjäytymisen ilmeneminen yhteiskunnassa

Syrjäytymisen käsite on omaksuttu 70- luvulla tehdystä ruotsalaisesta tutkimuksesta. Tuolloin työttömyys nähtiin keskeisimmäksi syrjäytymistä aiheuttavaksi tekijäksi. Suomessa ajatellaan, että syrjäytymiseen voi johtaa moni ihmisen kokema ongelma. Syrjäytymisestä puhuttaessa voidaan käyttää käsitteitä ”marginaalisuus, ala- luokka, huono-osaisuus, suhteellinen debrivaatio ja toiseus.” Elämönhallinnan puute voi johtaa ongelmien kasautumiseen ja ihmisen syrjäytymiseen. Syrjäytymiselle tunnusomaista on henkisten, sosiaalisten, kulttuuristen tai taloudellisten resurssien puute. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilen 1999, 361.)

Syrjäytyminen voi ilmetä monin eri tavoin yksilön ja ryhmien toiminnassa. Se voi tarkoittaa työstä tai koulutuksesta sivuun jäämisen lisäksi oman elämän vaikuttamismahdollisuuksien estymistä (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 11). Sosiaalinen syrjäytyminen voi näkyä syrjään jäämisenä kulutuksesta, tuotannosta ja sosiaalisista yhteisöistä. Työttömyys voi omalta osaltaan aiheuttaa köyhyyttä, joka vähentää kulutusmahdollisuuksia. Syrjäytymisen vuoksi yksilö voi jäädä ilman perusihmissuhteita ja, jos normaalia perheyhteisöä ei ole, yksilö eristyy muista. (Poverty and Social Exclusion in Finland in 1990s, New Edition 1999, 4.)

Syrjäytyminen voi ilmetä myös siten, että ”normaaliksi julistetut”, eivät päästä alueelleen muita. He voivat syrjiä ryhmään pyrkiviä näiden arvojen tai muun heistä poikkeavan ominaisuuden vuoksi. Syrjäytynyt on rajamailla hyväksytyn sisäpiirin ja sieltä kokonaan poissuljettujen välissä. Heillä on kuitenkin mahdollisuus päästä takaisin niin kutsuttujen normaalien joukkoon täyttäessään sinne kuulumisen edellytykset. Syrjäytyminen on sosiaalisen huono-osaisuuden lisäksi tulkintaa normaalin rajoista ja tiloista. (Helne 2002a, 22–24.)

Syrjäytyminen on sekä siihen johtava prosessi että siinä tilassa, syrjäytyneen asemassa elämistä. Se on prosessi, jossa siirrytään tilasta toiseen elämäntilanteiden vaihtuessa, esimerkiksi perheen hajotessa voi tilapäisesti syrjäytyä. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 12–13.) Syrjäytyminen (ekskluusio) nähdään prosessina, yhteisyyden vastakohtana, jossa on jouduttu ulkopuolelle keskiötä. Syrjäytyminen ei ole aina riippuvainen yksilön valinnoista, vaan siihen on voinut johtaa yhteiskunnallinen tilanne ja siten se on samalla yhteiskunnallinen ongelma. Syrjäytymisen kokenut ihminen tulee helposti leimatuksi ja tuosta leimasta pääseminen on usein hyvin vaikeaa. (Helne 2002b, 7–11, 173.) Aalto (1997, 205) toteaa, että syrjäytyminen ei tapahdu aina toisten toiminnan seurauksena. Ihminen voi olla itsetunnonaltaan niin heikko, että jättäytyy vapaaehtoisesti syrjään, vaikka hän kaipaisikin toisten seuraa.

Syrjäytymisestä keskusteltaessa on ryhdytty pohtimaan sen yhteyttä sen vastakäsitteisiin osallisuuteen ja voimaannuttamiseen, Syrjäytymisen vastakohta on liittäminen, joka pyrkii vahvistamaan syrjäytyneen liittymistä takaisin yhteisöihin ja sosiaalisiin verkostoihin. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 12, 16).

2.2 Yhteisöllisyyden historiaa ja sen ilmeneminen yhteiskunnassa

Ferdinand Tönnres aloitti jo 1800-luvulla tieteellisen keskustelun sen merkityksestä. Hän kirjoitti aiheesta teoksen *Gemeinschaft und Gesellschaft*, jossa oli pohdittu yhteisöllisyyden merkitystä yhteiskunnassa. Yhteisöllisyys on käännetty englanniksi ”sense of community”, joka ei yksistään vastaa sanaa yhteisö, vaan se samalla kuvaa yhteisöön liittyviä tunnepitoisia, ymmärryksellisiä ja aistillisia arvoja. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 10–12.)

Yhteisöllisyys syntyy yhteisestä kielestä ja mielenkiinnon kohteista. (Thitz 2006, 54.) Lisäksi Holmila (2000, 18) tähdentää, että yhteisöllisyyden tunne muodostuu yksilöiden välisistä yhteisistä arvoista. Suomessa yhteisöllisyyden tärkeyteen herättiin kansalaissodan jälkeen 1918. Tuolloin aloitettiin Setlementtitoiminta, joka oli saanut alkunsa Englannissa kirkon piirissä jo 1800-luvun lopulla. Sen tavoitteena oli herätellä ihmisten omaa vastuuta elämästään ja ympäristöstään. Setlementtiliikkeellä oli kristillinen arvopohja ja sen avulla on pyritty ehkäisemään syrjäytymistä. Toiminnassa mukana olleet sitoutuivat tekemään työtä paikallistasolla, yhteisöjen hyväksi. Toiminta oli myös ennalta ehkäisevää ja korjaavaa. (Pontela 1998, 17–20.)

Setlementtityö on antanut vaikutteita yhdyskuntatyöhön, jossa sosiaalityöntekijät tekevät työtä asiakkaiden parissa ja etsivät ongelmien syitä yhteiskunnallisista tekijöistä. (Roivainen 2002, 221–222). Setlementtityö nähdään tarpeelliseksi vielä tänäänkin. Ihmiset ovat kaupungeissa usein yksinäisiä ja erossa erilaisista yhteisöistä. (Roivainen 2001, 88.) Yhteisölliseen työotteeseen saatiin esimerkkiä myös 1970-luvulla Ruotsista, jolloin yhteistyö otettiin työmenetelmäksi yksilö- ja ryhmätyön rinnalle (Roivainen 2002, 222).

Samaan yhteisöön kuuluvat noudattavat samoja normeja ja yhteisön sosiaaliset suhteet auttavat siihen kuuluvia saavuttamaan yhteisölle asetettuja tavoitteita. Verkosto parantaa yhteistä toimintaa ja sitoo sen toimijat toisiinsa. Yhteisöllisyyttä voidaan siis kutsua sosiaaliseksi pääomaksi, johon kuuluu myös keskinäinen luottamus. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen pääoma on mielletty myös osaksi koulumenestystä 1990-luvulta lähtien. Myöhemmin sen katsottiin käsittävän myös kaikkea ihmisten välistä hyvää tahtoa ja sosiaalista kanssakäymistä. (Hyypä 2002, 50; Paasivaara & Nikkilä 2010, 12.) Yksi yhteisöllisyyden ilmenemisen muoto on diakoniatyön kautta rakentuva yhteisöllisyys. Siinä keskeistä on lähimmäisten kohtaaminen, sydäimestä lähtevä vuorovaikutus ja toiminta yhdessä samoin ajattelevien ihmisten kanssa. Yhteinen merkitysmaailma yhteisössä tekee elämästä mielekästä. (Thitz 2006, 82.) Verkosto voi koostua myös nettiyhteisöstä (Hyväri & Nylynd 2010, 32).

2.2.1 Yhteisöllisyyden kokemuksen vaikutus terveyteen

Tuhannen suomenkielisen ja tuhannen ruotsinkielisen ihmisen terveyteen vaikuttaneita tekijöitä tutkittaessa on havaittu, että ruotsinkielisellä väestöllä luottamus toisiin ihmisiin oli vahvaa, kun taas suomenkielinen väestö osoittautui epäluuloisiksi toisten luotettavuudesta. Erot edellä mainittujen ryhmien välillä näkyvät erityisesti ystäväpiirien koko eroissa ja siinä kuinka aktiivisesti osallistuttiin vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan. Aikaisemmassa ruotsalaisessa tutkimuksessa puolestaan oli todettu, että kuolleisuus oli jopa lisääntynyt niiden ihmisten keskuudessa joiden sosiaalinen osallistuminen oli vähäistä. Vapaaehtoistoiminnan ja kulttuuriharrastuksien on havaittu vahvistavan yleistä terveyden tilaa. (Hyypä 2002, 60–61.)

Suomenkielisten ja ruotsikielisten välillä on havaittu olevan eroa myös tunneilmastossa. Yhteisössä koetut mukavat tunteet vahvistavat entisestään myönteisiä yhteisöllisyyden kokemuksia. Tunteet ovat enemmän pinnassa toisten ihmisten seurassa kuin yksinäisyydessä. Aikaisemmin tunteiden ilmeneminen yhdistettiin voimakkaammin yksilöllisyyteen. Yhteisössä muodostuu oma tunneilmasto, jossa tiedetään miten tunteita voi missäkin tilanteessa osoittaa. Kulttuuripsykologia onkin laajentanut persoonallisuuden koskemaan myös yhteisöjä. Persoonallisilla yhteisöillä on yhteinen mielen malli joissa vaikuttaa riippuvuus toisista tai itsellisyys. Toisista riippuvuuteen kuuluu yhteydenpito, kiintymys ja yhteys. Yleensä ottaen länsimaissa on nähtävissä itsekeskeinen (egosentrinen) elämäntapa, kun taas itämaisessä elämäntavassa korostuu kollektiivisuus ja yhteisökeskeisyys (sosiosentria). (Hyypä 2002, 125–127.)

Kaupunkiyhteisöt ja maaseutuyhteisöt puolestaan eroavat toisistaan monin tavoin. Maaseudulla ihmiset voivat olla sukulaisia keskenään ja muutoinkin he ovat monella tavoin kosketuksissa toisiinsa. Kaupungissa yhteisöllisyyttä voi kehittyä esimerkiksi työyhteisöjen kautta. Maaseutuyhteisöissä roolit sekoittuvat ja ne eivät ole niin rajattuja. Maaseudulla syntyviä erinäisiä konflikteja ihmissuhteissa on vaikea paeta, joten ihmiset joutuvat kohtaamaan ne ja käymään läpi. Kaupungeissa ollaan omissa lokeroissaan, eikä siellä ole samanlaisia keskinäisiä siteitä. Siellä on myös helpompi paeta ongelmia, eikä niitä tarvitse kohdata samoin kuin maaseudulla. (Holmila 2000, 20–21.)

Poliittisen aktiivisuuden katsotaan olevan ihmisille keinon, jonka kautta pääsee vaikuttamaan ja hän voi samalla käyttää älyllisyytään yhteisen hyvän kehittämiseen. Poliittinen vaikuttaminen voi tuoda ihmiselle tyydytystä. (Sihvola 2005, 18.) Ulkopuolisuuden tunteella puolestaan katsotaan olevan suora yhteys heikentyneeseen hyvinvoinnin kokemukseen kaikilla elämänalueilla. (Siltaniemi, Perälähti, Eronen, Londe'n & Peltosalmi 2008, 184–186.) Yhteisöllisellä toiminnalla on siis suora yhteys myös ihmisen kokemaan terveyteen. Sosiaalisen verkoston avulla tiedot ja taidot karttuu ja ihmisen voimavarat vahvistuu (empowerment). Yhteisöllisesti koetut asiat tukevat ihmistä ennen kaikkea psykologisesti. Yhteisöllisyyden arvoihin kuuluvat yhteisvastuullisuus, tasa- arvoisuus ja kollektivismi (Raatikainen 2003, 12, 17.)

Yhteisölliset verkostot voivat muodostua ystävyysseiteistä tai väljemmistä laajoista siteistä, jotka muodostuvat erilaisista vapaaehtoisista yhteisöistä. Väljemmillä yhteisöllisillä suhteilla on katsottu kuitenkin olevan merkittävämpi asema yksilön terveyden kannalta. Aktiivisella osallistumisella kulttuuriseen toimintaan ja liikuntaan on myös katsottu olevan yhteys hyvinvointiin ja pitkäikäisyyteen. Syrjään joutumisella on puolestaan haitallisia vaikutuksia ihmisen terveydelle. (Hyypä 2002, 28–45.) Ihmisen sosioekonomisella taustalla on oma merkityksensä myös siihen, kuinka on oppinut liikunnallisiin harrastuksiin osana elämäänsä. Hyvin toimeentulevien perheiden liikunnallinen aktiivisuus ja osallistuminen yhteisölliseen liikuntaharrastukseen ovat merkittävämmässä asemassa kuin pienituloisilla. (Mäkinen 2010, 46–57.) Hyväri & Nylund (2010, 29) toteavat, että päivittäinen kanssakäyminen toisten ihmisten kanssa luonnollisissa tilanteissa ja yhteisöissä edesauttaa ihmisen kokemaan hyvinvointia ja terveyttä.

2.2.2 Erilaiset yhteisöt ihmisen tukiverkostonä

Sosiaaliset suhteiden heikkeneminen tai katkeaminen on selvästi yhteydessä syrjäytymiseen. Johonkin yhteisöön kuuluminen antaa mahdollisuuden vuorovaikutukseen toisten kanssa ja ennaltaehkäisee syrjäytymisen mukanaan tuomia sosiaalisia ongelmia. Kuuluminen johonkin yhteisöön on elämisen perusta yhteiskunnan jäsenenä. Yhteisöt voivat olla perhe, suku tai asuinalueen muodostama yhteisö tai harrastus tai vaikka sairauteen liittyvä yhteisö. (Hyväri ja Nylund 2010, 29, 32.)

Yhteisöt voidaan myös jakaa muodollisiin, toiminnallisiin tai symbolisiin yhteisöihin. Muodollisissa ei koeta erityistä yhteyttä toisten kanssa. Toiminnalliset yhteisöt voivat olla kansalaisliikkeitä, joissa yhteisöllisyyttä koetaan vahvemmin. Symbolisissa yhteisöissä jaetaan jokin yhteinen aatteellinen ajatusmalli. (Nivala 2008, 116.)

Yhteisöt nähdään myös merkittävänä resurssina ihmisen elämässä. Ihmisten muodostamat verkostot ja sosiaaliset suhteet ovat sosiaalista pääomaa elämässä. (Thitz 2006, 20.) Vaikka paineet yksilöitymiseen ovat kovat yhteiskunnassa, niin vanhoja, perinteisiä yhteisöllisyyden muotoja on alettu etsiä uudelleen (Jokinen 2002, 62). Ystävistä, sukulaisista, naapureista ja muista tärkeistä henkilöistä muodostunut sosiaalinen verkosto on vaikeassa elämäntilanteessa olevalle tukiverkko, johon turvautua. Näiden verkostojen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä on tunnustettu. Kunnossa olevat ihmissuhteet ovat jokaisen oma terveyspankki. (Lehmuskallio 1991, 47–48.)

Vaikka ihminen on nykyään vapaa ja itsenäinen, hän etsii yhteisöllisiä hetkiä (Jokinen 2002, 63). Yhteisöllisyyttä voidaan kokea esimerkiksi vapaa - ajan harrastuksien myötä. Lähiöissä puolestaan niin kutsutut ”avointen ovien talot” ovat paikkoja joihin ihmiset ovat voineet tulla jakamaan kuulumisiaan ja pohtimaan oman yhteisönsä kehittämistä. Onnistuessaan tällaiset keskuksat ovat voineet tukea yhteisöllisyyttä ja yhdessä on voitu etsiä ratkaisuja monenlaisiin elämäntilanteisiin. Vapaaehtoisvoimin toimivat yhteisölliset keskuksat tarvitsevat tuekseen ammatillista ohjausta, muutoin toiminta saattaa tyrehtyä. (Matthies 2008, 65–77.) Yhteisöllistä kehittämistyötä on siirretty enenevässä määrin kolmannen sektorin vastuulle. Järjestöt saavat jäsenensä sitoutumaan toimintaan, eikä toimintaan osallistuminen riipu pelkästään palvelujen kuluttamisesta. Järjestöjen rooli yhteisöllisyyden tunteen muodostumisessa on keskeinen. (Roivainen 2002, 226.)

Ihmisen kokema yhteisöllisyys voi olla satunnaista ja sen kautta pyritään etsimään omaa identiteettiä. Yhteisöt voivat myös olla monikulttuurisia ja moniarvoisia. Yksilö voi kuulua myös useampaan erilaiseen yhteisöön, joiden kautta hän voi hakea esimerkiksi turvallisuuden tunnetta. Yhteiskunta vaatii ihmisiltä kykyä sopeutua muutoksiin ja kykyä sovittaa omat tarpeensa sen hetkisen yhteisöön. (Sihvola 2005, 49–50; Jokinen 2002, 65.) Yhteisöissä toiminta on samaan päämäärään pyrkivää. Niihin kuuluvan on

mahdollisuus saada oma ääni kuuluville, mikä puolestaan vaikuttaa identiteetin muodostumiseen. (Thitz 2006, 20.)

Kyetäkseen osallistumaan yhteisölliseen toimintaan ihmisellä täytyy olla myös tiettyjä valmiuksia, kuten tietoa omista mahdollisuuksista ja kykyä asioida eri tahojen kanssa. Osallistumisen edellytyksiin kuuluvat ihmisen oma aktiivisuus, avoimuus ja kiinnostus yhteisistä asioista. Osallisuuden kokeminen jää heikommaksi passiivisten ihmisten kohdalla. ”*Osallistuminen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan kehittävät sosiaalisia ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen edellyttämiä valmiuksia.*” (Nivala 2008, 161–171.) Kuitenkin myös syrjäytyneiden muodostamat yhteisöt tuottavat jäsenilleen voimavaroja ja hyvinvointia, vaikka niissä ilmensi sosiaalisia ongelmia. Ryhmä antaa voimaa jäsenilleen. (Hyväri & Nylynd 2010, 29.)

2.3 Opiskelijoiden yhteisölliset kokemukset ja niiden merkitys opintoihin

Opiskelija jaksaa paremmin opinnoissa toimeentulon ollessa turvattu ja asumisolosuhteiden ollessa kohtalaisen hyvät. Ongelmien kerääntyminen lisää opiskelijoiden paineita ja se heijastuu myös opiskelijoiden välisiin ihmissuhteisiin. Ongelmien kasaantuessa myös yksinäisyyden tunteet ovat yleisempiä ja opiskelija saattaa kokea, että ei saa riittävää tukea oppilaitokselta opintoihinsa. Opiskelijan kokiessa opiskelunsa myönteiseksi hänen on helpompi kokea yhteisöllisyyttä opiskelija tovereidensa kanssa. Sillä, että opiskelijalla on oma vahva tunne omasta kyvykkyydestä opintojen vaatimiin haasteisiin ja oikeaksi koetulla opiskelualalla on suuri merkitys opinnoissa jaksamiseen. Opintoja saattaa vaikeuttaa kokopäivätyö, liian vähäinen tuki ja ohjaus opinnoissa, ulkopuolisuuden tunteet muusta opiskelijayhteisöstä, liikuntaharrastusten puuttuminen, liiallinen alkoholin käyttö ja mielenterveyteen liittyvät ongelmat. Myönteisten tulevaisuuden näkymien puuttuminen valmistumisen jälkeen vaikeuttaa myös opinnoissa jaksamista. (Lounasmaa, Tuori, Kunttu & Huttunen 2004, 178–188.) Syrjäytymistä ehkäisevät sosiaalinen ja fyysinen hyvinvointi, mielekäs asunto, sopiva työ ja päivittäiset sosiaaliset verkostot (Hyväri & Nylynd 2010, 42).

Ihminen on yksilö, mutta hän on myös osa edustamaansa yhteisöä. Ihmistä autettaessa hänen lähipiiriään ei voida ohittaa. Tuo läheisten verkosto toimii yksilölle

voimanlähteenä, mutta toisinaan myös voimien kuluttajana. Lähiverkosto voi oman perheen lisäksi muodostua asuin- tai kyläyhteisöstä ja esimerkiksi seurakunnan tuomasta yhteisöllisyydestä. Jokainen ihminen on osa suurempaa kokonaisuutta ollessaan yhteiskunnan jäsen. Opiskelijat kuuluvat enemmän tai vähemmän kiinteästi oppilaitoksen muodostamaan yhteisöön, jossa yhteisöllisyyttä vahvistavat yhteiset päämäärät ja yhteiset toiminnot. Haluttaessa tukea jotain yhteisöä, silloin moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyöskentely nousevat keskeisiksi tekijöiksi. Kaikkia yhteisöön kuuluvia huomioidaan kollektiivisella tavalla. Yhteistyö ja se, että huomioidaan mitä tarpeita yhteisöstä nousee, ovat keskeisiä tekijöitä yhteisöjen tukemisessa. (Rättyä 2009, 85–100.)

Seinäjoen ammattikorkeakoulun psykologi on todennut, että opiskelijoiden keskuudessa sana yhteisöllisyys on vain korulause, sillä käytännössä yksilöllisyyden korostaminen on keskeisellä sijalla vielä yhteiskunnassamme ja opiskelijankin tulee jaksaa yksin. Yksinäisyys on hyvin tuttu ilmiö opiskelijoiden keskuudessa. Seinäjoella opiskelijoiden tilanteeseen on alettu kiinnittämään huomiota ja esimerkiksi uusi Mielialataidot -ryhmä on tullut suureen tarpeeseen. Ryhmässä pyritään etsimään positiivisuutta omaan ajatteluun ja samalla yksinäiset tapaavat toisiaan. Viitasaaren mukaan sekä opiskelukulttuureissa että opetusmenetelmissä olisi parantamisen varaa. Hän herättelee myös opiskelijajärjestöjä huomioimaan kuinka ne voisivat lisätä yhteisöllisyyden kokemuksia. (Mäkelä 2011, 28.)

Opiskelijoiden yksinäisyyteen pyritään vastaamaan myös oppilaitosdiakonian kautta. Diakonit järjestävät oppilaitoksissa erilaista toimintaa ja haluavat olla valmiina kuulemaan oppilaita heidän elämäntilanteissaan. Opiskelijat voivat kokea yksinäisyyttä ja väsyä opintojensa keskellä. Diakonien tarkoituksena onkin olla tavoitettavissa ja tukemassa tällaisia opiskelijoita. Diakonin puoleen kääntyminen voi toimia linkkinä muihin opiskelijaa tukeviin tahoihin. (Snellman & Juntunen 2011, 26–27.)

3 HENGELLINEN YHTEISÖLLISYYS VOIMAVARANA JA SYRJÄYTYMISEN EHKÄISIJÄNÄ

Hengellisyyteen kuuluu yhteys Jumalaan. Tätä yhteyttä vaalitaan samoin kuin yhteyttä lähimmäiseen. Se ilmenee pohdiskeluna ja hengellisenä toimintana. Hengellisyys on osa ihmisen elämäkatsomusta (Peura 2003, 176.) Hengellisestä yhteisöllisyydestä löytyy esimerkkejä jo Raamatusta. Ensimmäisen Mooseksen kirjan (2: 18) alku sivuilta voidaan lukea kuinka Luojamme itse totesi, että ihmisen ei ole hyvä olla yksin ja näin alkoi kehittyä ensimmäinen yhteisö. Jumala onkin itsessään yhteisöllisyyden esikuva. Isä, Poika ja Pyhä Henki toimivat yhdessä. Jumala loi myös ihmisen yhteisölliseksi, joka voi kokea yhteyttä toisten samoin ajattelevien kanssa (Lehtonen 2005, 78–89.)

”Sillä missä kaksi tai kolme on koolla minun nimessäni, siellä minä olen heidän keskellään.” (Mat. 18:20.)

Kirkolla on oma roolinsa yhteyden vahvistajana ihmisten välillä. Kirkko pyrkii vahvistamaan yhteisöjen kehittymistä ja ehkäisemään syrjäytymistä, koska ihmisen kokemus siitä, että kuuluu johonkin antaa hänen elämälleen merkitystä. Ihmisen luonnollisten yhteisöjen lisäksi myös kirkko haluaa olla mukana kehittämässä osallisuuden kokemusta. Esimerkiksi erilaiset vertaistukiryhmät seurakunnan toimintoina ovat tällaisia yhteisöllisyyttä vahvistavia toimintoja. (Kirkkohallitus 2003, 43.) Kirkko pyrkii myös vahvistamaan siteitään yksilöihmisen ja perheiden suuntaan. Se toimii rinnallakulkijana elämän vaikeissa hetkissä. Kirkko haluaa olla luomassa kansalaisyhteiskuntaa, jossa yhteiskunnan muutoksista kärsineet otetaan huomioon. Se pyrkii omalta osaltaan kuromaan umpeen sukupolvien välisiä kuiluja. (Kirkkohallitus 2002, 7–8.)

Kristillistä yhteisöllisyyttä on sekä paikallisseurakunnissa että maanlaajuisesti. Yhteistä näille yhteisöille on kokemus kuulumisesta Jumalan yhteiseen kansaan. Perustana on yhteinen uskonnollinen kokemus, armo ja lähimmäisen rakkaus. Diakonisilla yhteisöillä on aina jokin hengellinen ulottuvuus (Thitz 2006, 17–21, 83). Seurakuntayhteyden ohjaavat kodin arvot ja kristillinen perintö sekä oma henkilökohtainen usko. Myös seurakuntien työntekijöiden tai muiden seurakuntalaisten kehotukset tulla mukaan

toimintaan, voivat olla syynä toimintaan osallistumiseen. Osa toimintaan osallistuvista koki saaneensa apua elämäänsä hengellisestä sanomasta sekä toisilta seurakuntalaisilta. (Thitz 2006, 34.) Nykyään ihmiset saattavat kuulua useaan erilaiseen yhteisöön ja samalla etsivät elämälleen merkityksiä. Perinteiset uskonnolliset tavat ovat jäämässä sivuun, mutta samalla uudenlaiset pienemmät karismaattiset seurakunnat, joissa huomioidaan myös sielunhoito, vetävät puoleensa ihmisiä. Näissä koetaan vahvaa yhteyttä ja samanhenkisyttä. (Lehtonen 2005, 78–89.)

Seurakunta ja seurakuntalainen tarvitsevat toisiaan ollakseen olemassa. Ihminen tarvitsee yhteisön, johon kuulua ja myös seurakunta tarvitsee toimiakseen seurakuntaansa jäseniä. (Thitz 2006, 35; Rättyä 2009, 114–115.) Seurakuntien kautta koettava yhteisöllisyys antaa voimia ja turvallisuuden tunnetta. Ihmisen tullessa huomatuksi omassa yhteisössään ja löytäessä yhdessä tekemisen kautta yhteisten merkitysten elämälleen, löytyy myös elämän mielekkyys ja tarkoitus. Seurakunnan tilaisuudet vahvistavat henkilökohtaista uskoa. (Thitz 2006, 53.) Diakoniatyön kautta voidaan luoda mahdollisuuksia ihmisten yhteen kokoontumiselle erilaisten ryhmätoimintojen avulla. Vapaaehtoistyöhön tulevat voivat kokea yhteisöllisyyttä osallistuessaan erilaisten tapahtumien järjestämiseen. (Rättyä 2009, 112–113.) Aktiiviset seurakuntalaiset saavat seurakunnan yhteisön ihmissuhteista ja sosiaalisista verkostoista sielun ja ruumiin hyvinvointia (Lehmuskallio 1991, 46.)

Seurakuntien yhteisöllisyys voi ilmetä ryhmätoimintana, pieniyhteisöjen muodostumisena ja seurakuntalaisen osallisuuden vahvistamisena, jotka kaikki vahvistavat kristillistä yhteyttä. Keskeistä näille yhteisöille on yhteinen arvopohja ja ryhmästä saatu vertaistuki. Diakoninen yhteistyö auttaa näitä yhteisöjä ja luonnollisia verkostoja pysymään koossa. Työ on kumppanuutta paikallisten verkostojen kanssa, näiden osallisuuden vahvistamista ja ongelmien ennaltaehkäisyä. Diakoninen yhteisö voi vahvistaa jäsentensä sosiaalista pääomaa ja terveyttä. Kun yhteisö voi hyvin, myös siihen kuuluvat yksilöt voivat hyvin. (Rättyä 2009, 141–142.) Hyypä (2011) toteaa, että kirkon tulee jäsenkadon myötä erityisesti huolehtia vapaaehtoistoiminnastaan. Kirkko voisi myös tarjota tilojaan yhteisölliseen toimintaan. (Unkuri 2011, 7.)

Seurakuntayhteisöissä myös opiskelijat voivat saada tukea elämään ja sitä kautta opinnoissa jaksamiseen. Erilaiset seurakunnassa järjestettävät tilaisuudet antavat

mahdollisuuden ihmissuhteisiin, esimerkiksi osallistumalla seurakuntien erilaisiin talkoisiin. Ne voivat tuoda hyvää mieltä ja mahdollisuuden kohdata muita ihmisiä luontevasti. Myös seurakuntien kautta toteutetun yhteisötyön päämääränä on saattaa ihmisiä toisten yhteyteen. Lähiöissä ihmisen omista luonnollisista yhteisöistä yhteisöllisyys, eli yhdessä oleminen ja yhteiset kokemukset antavat voimavaroja. (Rättyä 2009, 102–103, 107–108.)

Tämänkaltaista yhteisöllistä toimintaa ovat aloittaneet myös esimerkiksi Lietolaiset kotiäidit pitämällä niin kutsuttuja ”matalan kynnyksen” tilaisuuksia. Toiminta on saanut alkunsa hiekkalaatikon reunalta, jossa naiset olivat tutustuneet toisiinsa. Naiset olivat kokeneet, että seurakuntaan ei ole aina helppo mennä, joten he alkoivat järjestää kodeissa tilaisuuksia, joiden kautta ihmisiä halutaan kohdata kokonaisvaltaisemmin, kristillisen uskon mukaisesti. He saavat toimintaansa tukea Helsingissä toimivan naistenverkon kautta. Tämän kaltainen yhteisöllinen toiminta on herättänyt kiinnostusta ja naisten lukumäärä kyseisissä illoissa on koko ajan lisääntynyt. (Krapinoja 2010, 26–27.)

Seurakunnan toimintaan osallistuminen ei ole kaikille sen jäsenille itsestään selvää. Se, onko riittävän uskonnollinen ja osaako käyttäytyä seurakunnan normien mukaan, mietityttää osaa seurakuntalaisista. Osa saattaa jättäytyä toiminnan ulkopuolelle pohdinnan tuloksena. (Thitz 2006, 59.) Seurakunnilla itsellään voi myös olla vaikeuksia irrottautua perustoiminnoistaan toimiakseen syrjäytymisuhan alla olevien ihmisten kanssa. Seurakunnan ideologiaan voi kuulua syrjäytymisvaarassa olevien tukeminen olemassa oleviin rakenteisiin. Kuitenkaan käytäntö ei aina vastaa tavoitteita. Jotkut työntekijät eivät näe yhteisöllisyyden rakenteita ympärillään, koska ne eivät mahdu heidän ajatuksiinsa, eivätkä he siten jalkaudu työhön syrjäytymisuhan alla olevien ihmisten pariin. Todellinen elämä pelottaa myös työntekijöitä (Vuorela 1991, 44.)

Vaikka usein puhutaan maallistumisesta, niin on havaittavissa, että erilaiset pienemmät hengelliset yhteisöt ovat lisääntyneet. Niissä on helpompaa tutustua toisiin ihmisiin. Uskonto tuokin vahvan yhteisöllisyyden kokemuksen ja tunteen. Uskonnolliset tavat, rituaalit ja kieli ovat vahvoja yhteisöllisyyttä lisääviä tekijöitä. Suomessa hiljaisuuden retriitit ovat nousseet suosioon. Vaikka ihminen on siinä yksilönä omassa rauhassaan, hän on osa suurempaa kokonaisuutta, yhteisöä. Hiljaisuuden retriiteissä ei ole

koettavissa konkreettisesti yhteistä uskonnollista kieltä, mutta toisaalta nähdään, että hiljaisuus voi olla osa yhteistä uskonnollista kokemusta. (Lehtonen 2005, 60–75.)

Uskonnollinen yhteisöllisyyden kokeminen ei välttämättä edellytä edellä mainittujen kaltaista fyysistä läheisyyttä toisten kanssa. Tiedotusvälineet mahdollistavat yhteisten uskonnollisten merkityksien kokemisen aivan uudella tavalla. (Lehtonen 2005, 77–78.)

Vuonna 2004 tehdyssä Gallup Ecclesiastica tutkimuksessa oli todettu, että 11 % suomalaisista kuuntelee hengellisiä ohjelmia joka viikko ja noin 7 % katsoo jotain uskonnollista ohjelmaa kerran viikossa. (Church Research Institute 2005, 81–82.)

Yhteisöllisyyden tarve on havaittavissa myös Internetin verkkoyhteisöjen suuren suosion perusteella. Kristillisiä yhteisöllisiä sivustoja löytyy myös runsaasti. Suurin kristillinen sivusto Kotimaa 24.fi ja myös esimerkiksi ”Jeesus teippiä ja nippusiteitä” ovat saaneet suuria osallistujia määriä. Kristilliset sivustot ovat voineet syntyä jonkin toiminnan jatkeeksi tai niiden kautta voidaan vaihtaa mielipiteitä erilaisista asioista. ”Sosiaalisen median vahvuus on nopeudessa, eikä sitä ole sidottu aikaan ja paikkaan.” 1,7 miljoonaa suomalaista käyttääkin facebookia yhteisöllisyyden etsinnässään, joten myös kirkko haluaa osallistua siihen strategiansa mukaisesti. Seurakuntien työntekijöitä tullaankin kouluttamaan verkkotyöhön Hengellinen elämä verkossa -hankkeen myötä (Siukonen 2010, 29.) Hyypä (2011) haluaa korostaa, että virtuaalinen yhteisöllisyys ei voi kuitenkaan korvata todellista toisten ihmisten kohtaamista ja sosiaalisen pääoman hankkimista. (Unkuri 2011, 7.)

4 HANKKEET JA TUTKIMUSTYÖ OPISKELIJOIDEN JAKSAMISEN TUKENA

4.1 CDS-Hanke ehkäisee syrjäytymistä

Opinnäytetyö on osa To Care To Dare To Share syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa projektia, jota hallinnoi Diakonia-ammattikorkeakoulu. Yhteishankkeessa on mukana 14 eri ammattikorkeakoulua. Projektissa opiskelijoiden hyvinvointiin ja osallistumisen mahdollisuuksiin kiinnitetään enemmän huomiota. Ulkomaisia opiskelijoita pyritään myös tukemaan ja tietoutta lisätään. Projektin tarkoituksena on etsiä toimintakäytäntöjä, joiden avulla voidaan havainnoida ammattikorkeakouluopiskelijoiden syrjäytymisriskiä sekä tukea opiskelijoiden hyvinvointia ja opintojen loppuunsaattamista. Henkilöstöä koulutetaan hankkeen puitteissa tunnistamaan syrjäytymiseen johtavia tekijöitä. Projektia rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto ja Oulun lääninhallitus. (To Care To Dare To Share 2010.)

4.2 Kehrä- hanke ja opiskelijoiden tukikeskus Nyyti ry tukevat opiskelijoita

Vuonna 2004 alkanut, nelivuotisen tutkimuksen Kehrä- hankkeen kautta oli ollut tarkoituksena tukea nuoria opiskelijoita, jotka olivat muuttaneet vieraalle paikkakunnalle ja joiden elämänpiiri oli muuttunut kokonaan. Hankkeen avulla pyrittiin ennaltaehkäisemään syrjäytymisriskiä. Tutkittaessa yliopistossa opiskelevien terveyttä oli havaittu, että heillä oli monenlaisia psykosomaattisia oireita. Niska-hartiaseudunvaivat, suolisto- ongelmat, väsymys, masennus, ahdistuneisuus ja uniongelmat olivat hyvin yleisiä. Mikään hanke ei kuitenkaan yksinään pysty suojelemaan nuoria opiskelijoita, vaan ympärille tarvitaan sosiaalinen tukiverkosto, joka voi muodostua oppilaitoksen henkilökunnasta, omaisista ja ystävistä. (Pelto-Huikko ja Koskinen-Ollonqvist 2005, 7–9.)

Kehrä- hankkeella pyrittiin verkostoimaan myös hyvinvointityötä tekevät tahot, samalla myös pyrittiin opiskelijakulttuurin muuttamiseen yksilöä ja yhteisöllisyyttä tukevaan suuntaan ja opiskelijan oman elämän hallinnan lisäämiseen. Keinoina tähän pääsemiseksi pyrittiin luomaan erilaisia yhteistyötahoja, kuten tutortoimintaa, ohjauksen ja tuen antamista opiskeluun liittyvissä kysymyksissä. Koulutusta lisättiin eri

organisaatioille, jotta he tulisivat tietoisiksi toistensa toiminnasta. Ryhmä- ja vapaa-ajantoimintaa pyrittiin kehittämään esimerkiksi erilaisten liikunta- ja rentoutustyhmiä avulla. Opiskelijoiden omaa tietoutta lisätään avun ja tuen hakemiseksi terveydellisten ja opiskeluun liittyvien kysymysten selvittämiseksi. Terveysviestinnän kautta tuotettiin aineistoa, joka auttaa opiskelijaa oman terveytensä seurannassa. Tutkimusta opiskelijoiden hyvinvoinnista on jatkettu kyseisen hankkeen jälkeen. (Pelto-Huikko ja Koskinen-Ollonqvist 2005, 15–17.)

Kehrä- hankkeen tulosten yhteenvedossa todetaan, että yhteistyö eri toimijoiden välillä lisääntyi hankkeen myötä ja tätä kautta myös verkostoituminen vahvistui. Yhteistyön uskottiin jatkuvan Kehrä- hankkeen loppumisen jälkeenkin. Tietoisuutta hyvistä paikallisista toimintamalleista levitettiin erilaisissa valtakunnallisissa seminaareissa. Hankkeen yhtenä heikkoutena nähtiin viestinnän puute ja toiminnan kaatuminen liiaksi yksien ihmisten harteille. Kehrä- hankkeen myötä korkeakoulupaikkakunnille oli perustettu omat Kehrä- ryhmät, joihin oli valittu yhdyshenkilö, jonka tehtävänä oli ollut kerätä opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvää tietoutta ja jota hän puolestaan jakoi omille opiskelijaryhmilleen. (Pelto- Huikko ja Koskinen- Ollonqvist 2005, 50–51.)

Nyyti ry on toiminut 27 vuotta tukien opiskelijoiden elämäntaitoja ja henkistä hyvinvointia. Nyytin toiminta on laajentunut yliopistoista myös ammattikorkeakouluihin. Opiskelijoiden yhteisölliseen toimintaan on alettu kiinnittämään enemmän huomiota ja opiskelijoille on tarjolla erilaisia aktiviteetteja. (Mäkelä 2011, 29.) Nyyti.fi nettisivustoilla oli tehty vuoden 2010 lopulla kyselytutkimus, josta käy ilmi, että opiskelevat nuoret pitävät Nyytin verkkosivuja ja nettiryhmiä tärkeinä. Ne olivat kyselyyn osallistuneiden mielestä hyödyllisiä ja niiden kautta oli saatu tarvittavaa tukea omaan elämäntilanteeseen. Nettiryhmien kautta oli saatu myös vertaistukea. (Nyyti ry, opiskelijoiden tukikeskus 2011.)

4.3 Kirkonalan opiskelua tukeneet hankkeet

Kasvu kirkon työntekijäksi hankkeen avulla tutkittiin kirkon alan opiskelijoiden ammatti-identiteetin muodostumista. Tutkimuksessa kartoitettiin opiskelijoiden hengellisen kutsumuksen muotoja sekä opinnoissa jaksamisen syitä ja koulutuksen valmiuksia antaa kirkon alan töissä tarvittavat taidot. (Launonen 2009, 3–4.) Tutkimuksen mukaan kirkollisen alan opiskelijat ovat keskimääräistä uskonnollisempia. Hengellisyys koetaan kuitenkin henkilökohtaiseksi voimavaraksi ja sitä halutaan harjoittaa itsenäisesti. Koululta kaivattiin enemmän tukea tulevaan työhön kirkollisten aineiden osalta. Moni opiskelija koki, ettei henkilökohtaiselle pohdinnalle ollut jäänyt opinnoissa aikaa. Opintoihin motivoi myös tuleva kaksoistutkinto, joka avaa enemmän työllistymismahdollisuuksia. Perheen tuki koettiin merkittäväksi voimavaraksi opinnoissa. (Launonen 2009, 128–130.)

Kasvu kirkon työntekijä hankkeen tutkimuksessa ilmeni myös, että diakonia-ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelumotivaatiota heikensi tyytymättömyys koulutuksen tarjoamiin kirkollisiin valmiuksiin. Lisäksi osa opiskelijoista koki, että ensimmäisen opiskeluvuotena teologiset aineet olivat raskaita ja vaikeita käsitellä. Omalle pohdinnalle jäi liian vähän aikaa, mikä heikensi opiskelumotivaatiota (Salomäki 2008, 9, 62.) Opiskelijat toivoivat myös kirkolta apua hengellisyyden tukemisessa Kirkon ja koulun tuki jäivät toisistaan erillisiksi. Koululta saatu tuki opinnoissa koettiin erittäin merkittäväksi. Koululta odotettiin kuitenkin nykyistä enemmän kannustusta hengellisyyden harjoittamiseen seurakuntaelämässä, mistä olisi hyötyä myös valmistumisen jälkeen tulevana kirkon työntekijänä (Salo 2006, 5, 24.)

Kirkon työntekijäksi tutkimuksessa oli huomioitu myös, että kirkolliselle alalle hakeutuvia opiskelijoita motivoivat itsensä toteuttamisen mahdollisuus, oma usko ja myönteiset kokemukset kirkon töistä. Monella opiskelijalla oli kokemuksia rippikoulutai nuorisotyöstä ja he olivat tutkimuksen mukaan valtaväestöä uskonnollisempia. (Launonen 2009, 21.) Samoilla linjoilla on myös Salomäki, joka totesi tutkimuksessaan kirkolliselle alalle hakeneista opiskelijoista, että heitä motivoi uravalinnassa omat kokemukset kirkon toimintaan osallistumisesta. Toinen motivoiva tekijä oli kodissa saatu uskonnollinen kasvatus. (Salomäki 2008, 81.)

Mistä suunta löytyy kehittämishankkeessa, diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoista 85 % tunsi kutsumusta alalle. Viidennes heistä koki, että kutsumus oli Jumalalta tullutta. Kutsumus antoi opiskelijalle voimia opiskeluun ja opiskelija koki voivansa olla oma itsensä, myös virheitä salli itseltään helpommin (Ritokoski & Valtonen 2003, 31–32.) Kirkon työntekijäksi kasvamassa raportissa erityisesti opintojen loppuvaiheessa olevat opiskelijat kokivat hengellisyyden lisäävän heidän opiskelumotivaatiotaan. Moderni kirkkokansa tutkimuksessa, kirkon alan opiskelijoiden uskonnollisuus oli yksilöllistä ja henkilökohtaista, ei toisista riippuvaa. Hengellisyys korostui opiskelijoiden harrastuksissa. Suosituin harrastus oli liikuntaan osallistuminen, mutta heti toiseksi tuli seurakunnan toiminta ja erityisesti sen toiminnan ohjaaminen. (Launonen 2009, 25, 45–46.)

Sosionomi-diakoniksi opiskelevilla on vahva usko Jumalaan. Usko vahvistui opintojen edetessä, samoin puolet loppuvaiheen opiskelijoista koki Jumalan olevan heidän elämässään tärkeä, kun alkuvaiheessa luku oli reilu kolmannes. Opiskelijoiden kirkollinen identiteetti vahvistui opintojen loppua kohden. Usko vahvistui vähitellen. Kiinnostus uskontoa koskeviin kysymyksiin motivoi opiskelemaan. Oman uskon pohtiminen koettiin myös kriisinä. (Launonen 2009, 61–64.) Salomäki (2008, 63) tuli omassa tutkimuksessaan siihen tulokseen, että kirkollisen alan opiskelijan oppimisprosessiin kuuluu oma hengellinen kriisi ja uskonasioiden pohdinta

4.4 Tutkimuksia opiskelijoiden jaksamisesta ja hyvinvoinnista

Repo (2010) on tutkinut yhteisöllisyyden merkitystä yliopisto- opiskelijoiden voimavarana opiskelun ja opetuksen kehittämisessä. Hänen laatimissaan tutkimuskysymyksissä haettiin tietoa esimerkiksi siitä, kuinka yhteisöllisyys edistää opiskelijoiden oppimista ja millaiset työtavat mahdollisesti vahvistaisivat yhteisöllisiä voimavaroja. Yliopiston opiskelijat kokivat yhteisöllisyyttä opiskelijatovereiden, opettajien, omien perheidensä ja harrastustensa kautta ja osallistuminen johonkin yhteiseen toimintaan vahvisti opiskelijoiden opiskelumotivaatiota. Vertaillaan yliopisto-opiskelijoiden ja avoimenyliopiston opiskelijoiden opiskelua on havaittavissa, että avoimenyliopiston aikuisopiskelijoilla on enemmän elämän kokemusta, keski-ikä on korkeampi. Aikuisopiskelijaryhmästä voi löytyä opiskelua tukevia voimavaroja.

Vastavuoroisuuden avulla opiskelijat voivat saada ”elävää tietoa” toisiltaan alalta, jolle he ovat suuntautumassa. (Repo 2010, 23,177, 180–184.)

Repo (2010) tuo tutkimuksessaan esille yhteisöllisyyden merkityksen monia myönteisiä kokemuksia. Yksi keskeinen tekijä on opiskelijoiden toinen toiseltaan saama tuki. Toteuttaakseen parhaiten itseään tulee opiskelijoiden saada tyydyttää yhteenkuuluvuuden tarpeensa. Opiskelijoille oli myös tärkeää opettajilta saatu myönteinen palaute ja mahdollisuus keskustella heidän kanssaan tarvittaessa. Tuutorien ja toisten opiskelijoiden tuki on myös tärkeää. Opetustilanteiden järjestäminen sellaiseksi, että siinä vapaudutaan keskusteluun, motivoi opiskelua. Ryhmät eivät saa olla liian suuria ja luokka järjestelyillä voidaan auttaa yhdessä oppimisen tunnetta. Yhteisöllisyyden opintoja edistävä merkitys tulisikin ottaa huomioon jo opintoja suunniteltaessa. Opiskelu on kaiken kaikkiaan ”yksilöllinen ja yhteisöllinen prosessi.” (Repo 2010, 176–179, 185.)

Jokela (2007, 17–22) oli selvittänyt tutkimuksessaan sosiaali- ja terveysalan aikuisopiskelijoiden jaksamista opintojen alkuvaiheessa, sekä sitä mitkä tekijät vaikuttavat aikuisopiskelijan jaksamiseen. Opiskelujen kuormittavuutta oli lisännyt esimerkiksi verkko-opinnot. Aikuisista työssäkäyvistä opiskelijoista tuntui vaikealta irrottautua opiskeluihin kuuluviin pitkiin harjoitteluihin, jotka myös heikensivät opiskelijan taloudellista tilannetta. Opiskelijat kokivat, että aikaa jäi vain opiskelulle ja ennen itselle tärkeitä harrastuksista oli jouduttu luopumaan. Tulosten mukaan aikuisopiskelijoiden jaksaminen oli hyvää. Merkittäväksi koettiin ulkopuolelta saatu tuki. Opiskelijoiden motivaatio oli tutkimuksen mukaan korkea.

Naatula ja Virjonen (2008, 23) Tampereen ammattikorkeakoulusta olivat tutkineet ammattikorkeakoulu-opiskelijoiden opiskelukykyä ja heidän kokemiaan ongelmia. Samalla he selvittivät opiskelijoiden näkemyksiä opiskelun tuen riittävydestä ja tuen kehittämistarpeista. Tutkimuksen mukaan opiskelijoilla huomattiin olevan vaikeuksia ajan hallinnan kanssa. Yhteisöllisyydellä, harrastuksilla, perheen ja ystävien tuella, yksilöllisellä ohjauksella ja opiskelijan huomioimisella oli suuri vaikutus opiskelijan opinnoissa jaksamiseen.

Suontama, Wettenhovi, ja Widenius (2007, 26–35) Helsingin ammattikorkeakoulusta ovat puolestaan tutkineet opiskelijahyvintointiin ja motivaatioon vaikuttavia tekijöitä. Tulosten mukaan opiskelijoiden hyvinvointiin ja motivaatioon vaikuttivat opetusjärjestelyt, ilmapiiri, opiskelijatoverit, ihmissuhteet ja terveys. Merkittävin opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia heikentävä tekijä oli stressi ja sen aiheuttamat psyykkiset oireet. Lisäksi opiskelijat toivoivat enemmän yhteistyötä opettajien kanssa. Opiskelijat kokivat, että heidän kokemiaan vaikeita elämäntilanteita ei huomioitu mitenkään opiskelun aikana.

Heiskanen (2009, 43–44) Laurea ammattikorkeakoulusta on tutkinut ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskelumotivaatiota vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä. Tulosten mukaan opiskelumotivaatiota vahvistavat mielenkiinto, henkilökohtainen kasvu, tutkinnon suorittamiseen liittyvät osa-alueet, opiskelu kaverit ja alan arvostus. Motivaatiota heikentävät tavoitteellisuuden puute, epätietoisuus ja selkeys tehtäviin ja opiskelujen järjestelyihin liittyen.

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvailla opiskelijoiden kokemuksia yhteisöllisyydestä ja hengellisyydestä sekä niiden vaikutusta opinnoissa jaksamiseen. Työelämän, perheen ja opiskelun yhteensovittaminen ei ole aina helppoa ja ajanhallinta on suuri haaste koko perheelle. Kärsvätkö sosiaaliset suhteet merkittävästi ja kyetäänkö enää yhteisölliseen elämään? Onko mahdollista syrjäytyä ammattikorkeakouluopintojen aikana? Koetaanko yhteisöllisyys rikkautena vai paineena? Aihe kiinnostaa, koska itse olemme aikuisopiskelijoita.

Tutkimuksemme pyrkii vastaamaan kysymyksiin.

1. Miten yhteisöllisyys opiskelijoiden kokemusten mukaan tukee opinnoissa jaksamista?
2. Miten yhteisöistä syrjäytyminen ilmenee opiskelijoiden arjessa?
3. Miten sosionomi-diakoni opiskelijoiden kokemusten mukaan hengellisyys antaa voimia opiskeluun?

5.2 Aineiston keruu

Tutkimusmenetelmänämme oli laadullinen tutkimus, jota kuvaa parhaiten se, että siinä keskitytään pieneen määrään haastateltavia ja analysoidaan näitä haastatteluja perusteellisesti. Tutkimuksessa pyritään määrän sijaan hyvään latuun. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Kvalitatiivinen tutkimus kuvaa todellista elämää ja huomioi haastateltavan kokonaisvaltaisesti. Se on kertomus tiedon etsimisestä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 260.) Haastattelijan lähtökohtana on sijoittaa tutkimuskohteensa yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä (Eskola & Suoranta 2005, 18). Ensimmäinen tutkimuskysymys oli selvittää opiskelijoiden kokemuksia yhteisöllisyydestä ja sen merkityksestä opinnoissa jaksamiselle. Haastattelukysymyksillä 4-13 (LIITE 1) kartoitettiin opiskelijan yhteisöjä ja niihin liittymistä sekä niistä pois jäämistä. Erikseen kysyttiin lisäksi perheen tuen merkitystä opinnoissa jaksamiseen ja selvitettiin

mahdollisia muita opintojen tukemisen väyliä. Kysymyksillä 7 ja 18 (LIITE 1) saatiin vastaus toiseen tutkimuskysymykseen, miten yhteisöistä syrjäytyminen ilmenee opiskelijan arjessa. Kolmanneksi selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia hengellisyyden vaikutuksesta opinnoissa jaksamiseen kysymysten 14–18 (LIITE 1) avulla.

Keskeistä on tutkijan ja haastateltavan vuorovaikutus ja tutkijan havainnot tilanteessa. Tavoitteena on löytää uutta todellista tietoa tutkittavasta aiheesta. Tutkimushaastattelu ei perustu ennako-oletusten, hypoteesien testaamiseen. Haastateltavat valitaan tarkoin, eikä niissä käytetä satunnaisotantoja. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon keruuta. Jokaiselta haastateltavalta saatu tieto on ainutlaatuista ja haastattelusta saatu tieto on todellista tietoa. Jokainen haastateltava edustaa omine ajatuksineen laadullista tutkimustapaa. Jokaisen haastateltavan antama tieto kirjataan samoin kun hän on ne sanonut. (Hirsjärvi ym. 2007, 157–160.) Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla päästään lähemmäksi haastateltavien näkökulmaa ja tutkittavan asian asiayhteyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2008, 27).

Tutkimushaastattelussa tutkijan asema on keskeinen. Tutkijalla on mahdollisuus vapaasti suunnitella ja toteuttaa haastattelutilanteet. (Eskola ja Suoranta 2005, 20.) Valitsimme menetelmäksi haastattelun, koska se on joustavampi kuin lomakekysely ja siinä voi tarvittaessa esittää lisäkysymyksiä. Haastattelemalla saatu tieto on monipuolisempaa ja haastateltavaa voidaan motivoida haastattelun aikana. Haastattelu on ennalta suunniteltu vuorovaikutustilanne, jota haastattelija ohjaa. Haastattelija on perehtynyt tutkittavaan aiheeseen ennalta käytännössä ja teorian pohjalta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 36, 43.)

Haastattelun aikana on mahdollista esittää tarkentavia epäselviksi jääneitä kysymyksiä ja näin saatu tieto on monipuolisempaa. Haastattelu on tutkimustapana joustava. Siinä haastateltava voi olla aktiivinen ja antaa vastauksia vapaasti ja määrittää asioille omat merkityksensä. Myös haastateltavan ilmeet ja eleet valottavat tutkittavaa aihetta laajemmin. (Hirsjärvi ym. 2007, 199–203.) Haastattelijan on kuitenkin muistettava haastattelutilanteessa olla taustalla ja keskittyä vain kysymysten esittämiseen. Hänen on oltava puolueeton, vältettävä tunteidensa ilmaisua ja omia mielipiteitä. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 44–45.)

Teimme haastattelumme teemahaastatteluna, joka on puolistrukturoitu haastattelu ennalta määritellyistä teemoista. Kysymyksillä on aiheet, mutta niiden järjestys voi vaihdella haastattelun aikana. (Metsämuuronen 2009, 247.) Teemahaastattelun oletuksena on, että haastateltavan ”kokemuksia, ajatuksia ja tunteita” voidaan tutkia tällä menetelmällä. Esihaastattelut auttavat varsinaisen haastattelun tekemistä. Niistä saadun tiedon avulla on mahdollista vielä muuttaa kysymysten järjestystä, muotoilla niitä uudestaan ja arvioida kysymysten toimivuutta vastata tutkimusongelmaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48, 72.)

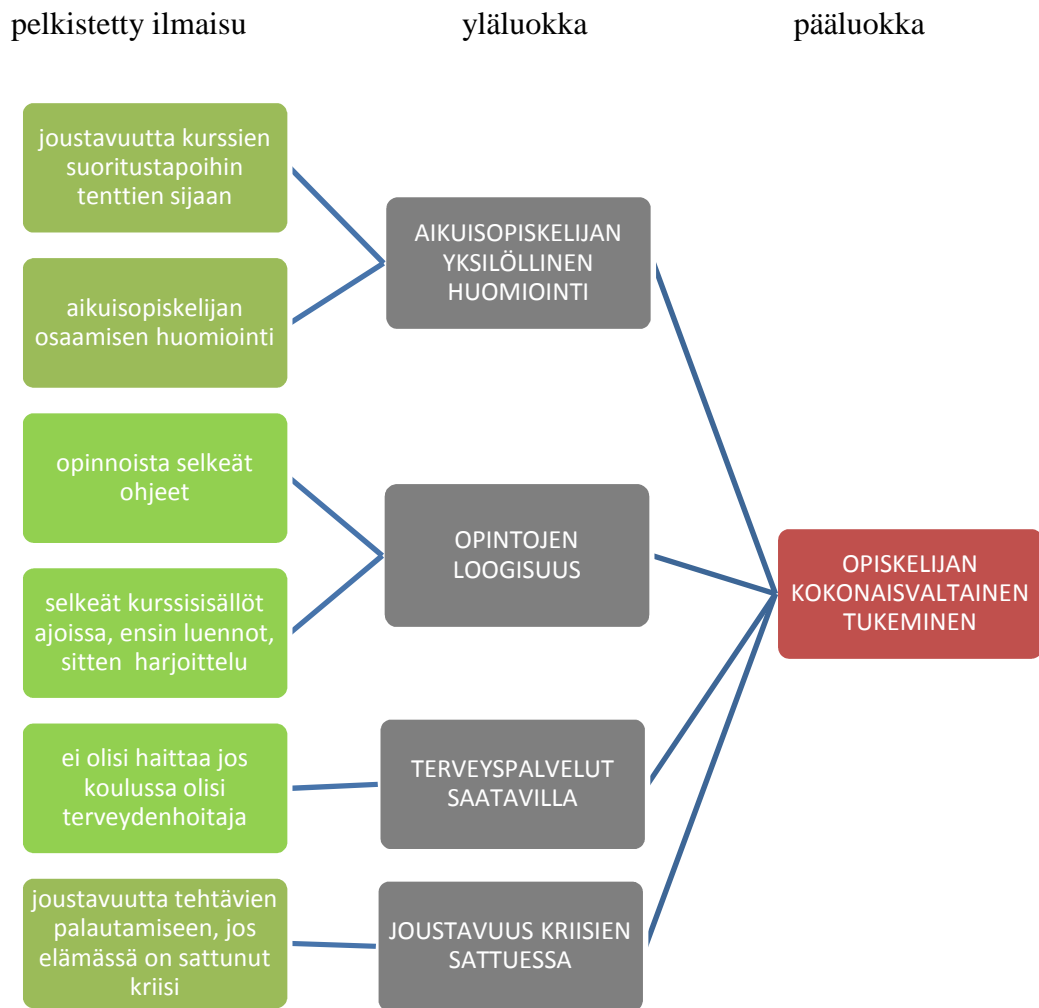
Aineiston keruu toteutettiin joulukuussa 2010 ja tammikuussa 2011. Haastattelimme kuutta henkilöä, jotka valitsimme Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoista. Tutkimus kohdistui kolmannen ja neljännen vuosikurssin sosionomi-diakoni opiskelijoihin, joille kerroimme kasvatustieteiden opinnäytetyöstämme. Heidän joukostaan valitsimme haastateltavat. Päädyimme kolmannen ja neljännen vuosikurssin opiskelijoihin, koska heillä on jo enemmän kokemusta ammattikorkeakoulu- ja hengellisten aineiden opiskelusta. Ennen varsinaisia haastatteluja joulukuussa teimme kaksi koehaastattelua, joiden jälkeen huomasimme, että haastattelukysymysten (LIITE 1) järjestystä tulee muuttaa ja joitakin kysymyksiä tarkentaa. Kysymys, miten hoidat hengellisyyttäsi, oli haastateltaville vaikea. Sitä piti tarkentaa syventävillä kysymyksillä. Joihinkin kysymyksiin saatiin vastaus jo edellisissä kysymyksissä, joten ohitimme kysymykset, joihin vastattiin jo aiemmin.

Teemahaastattelun etuna on, että haastattelijalla voi avoimesti esittää tarkentavia kysymyksiä haastattelun aikana. Materiaali edustaa haastateltavan suoraa puhetta. Haastatteluteemat antavat kehyksen, josta litteroimalla saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin (Eskola & Suoranta 2005, 87.) Teemahaastattelujen avulla selvitimme yhteisöllisyyden merkitystä aikuisopiskelijan elämässä. Tutkimus antoi tietoa myös oppilaitokselle ja työelämälle aikuisopiskelijoiden jaksamisesta ja voimavaroista. Työn ohessa opiskelu on nykyään yleistä. Työelämä vaatii kouluttautumista ja sitoutumista. Tutkimus antaa tietoa myös nyky-yhteiskunnan vaatimuksista. Siitä, miten opiskelijat kokevat työelämän ja yhteiskunnan vaatimukset ja millä keinoin he pystyvät näihin vaateisiin vastaamaan. Lisäksi toivoimme tutkimuksen antavan tietoa siitä, kuinka hengellinen elämä ja yhteyden kokeminen seurakunnissa vaikuttaa opinnoissa jaksamiseen.

5.3 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen aloitimme aineiston analysoinnin ja pilkoimme saadun aineiston pienempiin aihealueisiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 218). Kokosimme vastaukset Microsoft Word taulukkoon kirjoittamalla vastaukset sanasta sanaan siihen. Tämän jälkeen kokonaisesta lausumasta kirjoitettiin taulukkoon pelkistetty ilmaisu jokaisesta vastauksesta erikseen. Pelkistetystä ilmaisusta syntyi alaluokkia ja niistä edelleen yläluokkia. Lopuksi saaduille yläluokille etsittiin yksi yhteinen tekijä pääluokka, joka antoi vastauksen tutkimuskysymyksen. Aineisto analysoitiin sisällön analyysin avulla eli saatu aineisto kuvattiin sanallisesti, siinä muodossa kuin haastateltava oli sen sanonut (Tuomi & Sarajärvi 2002, 107). Saadusta aineistosta etsittiin yhteisiä teemoja ja niiden välisiä yhteyksiä. Sen jälkeen palattiin takaisin alkuperäiseen tutkimusaiheeseen, sen tulkitsemiseen ja uudelleen hahmottamiseen saadun aineiston avulla. Sisällön analyysissä saatu aineisto koodattiin, luokiteltiin teemoittain ja niistä etsittiin yhteneväisyyksiä. Haastatteluista kirjoitettiin esiin se tieto, mitä tutkimuksen kannalta tarvittiin. Tehdyistä muistiinpanoista voidaan myöhemmin tarkentaa haastattelun sisällöt. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 144.) Aineiston analyysi sopii menetelmänä tutkimukseen, kun tarvitaan perustietoa tutkittavan ilmiön olemuksesta. Laadullista tutkimustapaa edustaa myös hypoteesittomuus eli tutkijoilla ei ole ennakkolettamuksia tutkimustuloksista. (Eskola & Suoranta 2005, 19.)

Tutkimustapa on induktiivinen eli yksittäiset vastaukset pyritään sitomaan yhteen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95–97). Tutkijan tulee tuntea teoria ja käsitteet tutkimuksen takana. Teoria auttaa sisäistämään aineiston. Löydettyjen teemojen osa-alueet selventävät tutkittavaa asiaa. Saadusta aineistosta tehdään tutkimuksen johtopäätökset. (Metsämuuronen 2009, 256.) Sisällönanalyysi on yksi tutkimuksen metodeista, samalla se antaa tutkimukselle teoreettisen kehyksen, joka voidaan liittää löydettyihin asiakokonaisuuksiin. Sisällön analyysissä tavoitteena on tiivis ja selkeä aineisto, joka ei ole menettänyt sisältöään eli informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93, 110.) Yksittäisistä havainnoista muodostuu yleisiä merkityksiä. Tutkimuksen analysoinnin avulla saadaan vastauksia tutkittaviin tutkimuskysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 260.) Tutkimuksen sisällönanalyysin esimerkki on alapuolella (KUVIO 1). Kuviossa on analysoitu opiskelijoiden toiveita koululle opinnoissa jaksamiseksi.

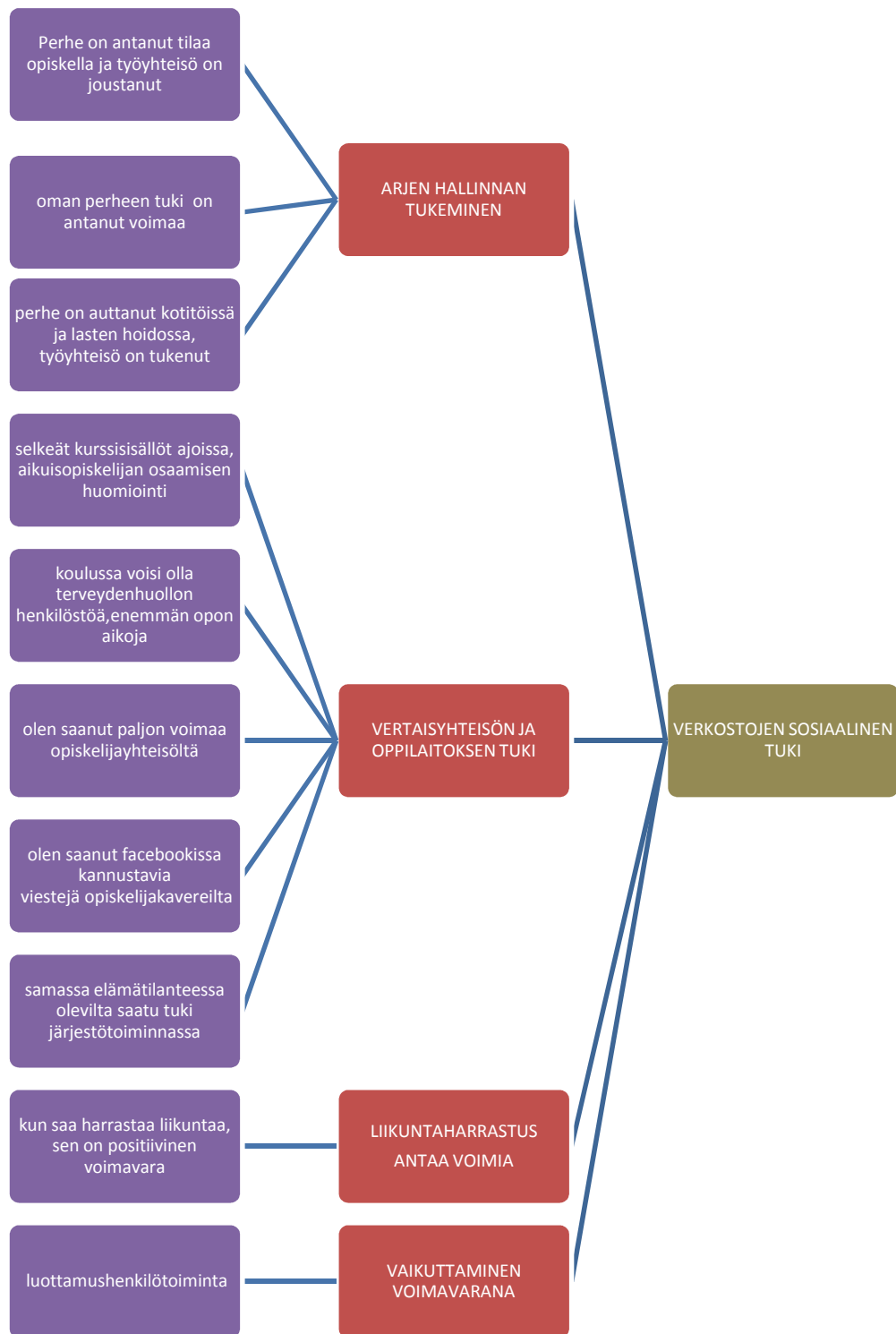
KUVIO 1. Esimerkki sisällönanalyysistä

6 TULOKSET

pelkistetty ilmaisu

yläluokka

pääluokka

KUVIO 2. Verkostojen sosiaalinen tuki

6.1 Verkostojen sosiaalinen tuki opintojen voimavarana

Kaikki haastattelemamme sosionomi-diakoni opiskelijat kuuluivat joihinkin yhteisöihin. Koska haastattelimme opiskelijoita, kaikki kuuluivat diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijayhteisöön, osa haasteltavista kuului lisäksi työyhteisöön, koska opiskeli työnsä ohella. Kaikilla haastatelluilla oli perhe- ja sukuyhteisö, osalla perheeseen kuului lapsia. Osalla haastateltavista perheyhteisöä määritteli vielä lapsuuden perhe ja opiskelija luki perheyhteisöönsä kuuluvaksi omat vanhempansa ja sisaruksensa, vaikka asui jo omassa perheyhteisössään. Kaikki sosionomi-diakoni opiskelijat olivat oman kotiseurakuntansa jäseniä. Osa opiskelijoista kävi lisäksi kotiseurakuntansa yhteisöllisissä tapahtumissa.

Perhe on tukenut, toistaiseksi. Lasten harrastuksiin kускаamisessa, ruoanlaitossa, kaupassa käynnissä, siivouksessa auttaneet

Eroavaisuuksia opiskelijoiden yhteisöihin kuulumisessa löytyi kuitenkin sosiaalisiin medioihin ja harrasteyhteisöihin kuulumisessa. Osa ei kuulunut lainkaan sosiaalisiin medioihin, kuten facebookiin. Sosiaalisiin medioihin oli liitytty opiskelujen aikana ja se toimi yhteydenpitovälineenä opiskelijakavereiden ja ystävien kesken. Ne opiskelijat, joilla ei ollut lapsia, harrastivat liikuntaa opiskelujen ohella. Mikäli perheelliset opiskelijat harrastivat liikuntaa, se tapahtui yhdessä lasten kanssa, esimerkiksi uintiharrastus yhdessä lasten kanssa. Osa haastateltavista kuului vapaa-ajallaan lisäksi järjestötoimintaan, jonka koki tärkeäksi omalle elämälleen. Järjestötoimintaan osallistuminen oli antanut tukea vaikeassa elämäntilanteessa.

Kyllähän minä olen saanut hirveän paljon tästä opiskelijayhteisöstä ja siitä oman perheen tuesta. Ne on ollut semmoisia asioita, jotka ovat niin kuin voimaannuttaneet minua.

6.1.1 Arjen hallinnan tukeminen

Haastatellut opiskelijat kokivat saaneensa tukea perheeltään erityisesti arjen hallinnassa. Perhe otti vastuuta äidille kuuluneista tehtävistä: kotitöistä, lastenhoidosta ja kauppasioissa. Perheeltä sai myös henkistä tukea ja tilaa rauhoittua koulutehtävien tekemiseen. Opiskelu oli koko perheen yhteinen asia ja sen mukaan joustettiin. Jossakin perheessä äidin perinteinen rooli oli nyt opintojen vuoksi jaettu uudelleen koko perheen

kesken ja näin tilaa jäi opiskelulle. Perhe oli tukenut myös taloudellisesti, mikä oli mahdollistanut opintovapaan ja pienemmät tulot opintojen aikana. Arjen pyörittämisen laiminlyönti ei aiheuttanut huonoa omaa tuntoa, koska perheenjäsenet halusivat tukea opiskelevaa perheenjäsentä tekemällä kotityöt. Arjen hallinnan lisäksi perhe tuki myös henkisesti opiskelua. Myös työyhteisöltä saatu tuki opintojen suorittamisessa koettiin merkittäväksi. Työyhteisö oli antanut mahdollisuuden opiskella ja joutanut, jotta työntekijän opiskelu oli sujunut. Työyhteisön tuki oli auttanut arjen hallinnassa, mikä helpotti opinnoissa jaksamista (KUVIO 2).

Perhe on vaikuttanut ihan suuresti. Perhe on osannut hiljaa tarvittaessa ja auttaneet kotitöissä, lastenhoidossa. Työyhteisö on antanut mahdollisuuden opiskeluun.

6.1.2 Vertaisiyhteisöltä ja oppilaitokselta saatu tuki

Merkittävä opinnoissa jaksamisen tuki oli ollut diakin opiskelijayhteisö. Facebookin kautta oli jaettu kokemuksia opinnoissa jaksamisesta, jaettu tietoa vaikeissa kysymyksissä ja tuettu toista väsymyksen keskellä. Opiskelijayhteisön tuki koettiin tarpeelliseksi erityisesti silloin, kun kyse oli asiasta, jossa perheyhteisö ei voinut auttaa. Opiskelukavereilta saatiin tiedollista apua opiskeluun ja tehtäviin liittyen. Merkittävää oli myös henkinen tuki eli opinnoissa kannustaminen.

Osa opiskelijoista kuului myös itselle tärkeään järjestötoimintaan. Sieltä sai henkistä tukea vaikeaan elämäntilanteeseen, mikä auttoi opinnoissa jaksamista. Opintoryhmän vertaistuki koettiin voimavaraksi opinnoissa.

Esimerkiksi facebookissa on muutamia opiskelukavereita, joilta saa väsyneenä kannustavia viestejä. On se semmoinen irrottautuminen työpäivän jälkeen, kun käy lukemassa mitä muille ihmisille kuuluu. Kyllä se antaa jaksamista.

Opiskelijat toivoivat koululta opintoihin enemmän selkeyttä sekä aikuisopiskelijan kokonaisvaltaista huomioimista. Entinen osaaminen tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon ja muutenkin opiskelija tulisi nähdä enemmän yksilönä. Opintojen suoritustapoihin haluttiin joustavuutta esimerkiksi yksilötenttien sijaan ryhmententtejä.

Haastateltujen opiskelijoiden mielestä opintojen looginen eteneminen ja selkeys palvelisivat opintojen sujuvuutta. Harjoittelu ja teoriaopinnot olivat joissakin opintojaksoissa olleet erillään toisistaan ja tulleet päinvastaisessa järjestyksessä tai kokonaan eri lukukausien aikana. Kirkollisissa aineissa saatiin opiskelijoiden mielestä selkeämmät ohjeet. Lisäksi toivottiin koululle omaa terveydenhuollon henkilöstöä, joilta voisi hakea tukea vaikeissa elämäntilanteissa. Opettajien mahdollisuudet tukea opiskelijaa olivat rajalliset opettajien vastaanottoaikojen vähyden vuoksi. Koululta toivottiin myös joustavuutta opintojen suhteen opiskelijan kohdatessa kriisejä, joiden vuoksi opinnot, eivät edisty muiden tahdissa. (KUVIO 2)

Tietenkin ei siitä haittakaan ois, jos tässä koulurakennuksessa olisi terveydenhoitaja, koulupsykologi, kuraattori, että tilanne tällä hetkellä käytännössä on se, että jos tulee jokin kriisi elämässä opettajan tai opinto-ohjaajan kanssa voi puoli tuntia jutella. Se on sitten siinä.

6.1.3 Liikuntaharrastus ja vaikuttaminen voimavarana

Liikunnan harrastaminen ja opiskelijoiden asioihin vaikuttaminen koettiin myös opinnoissa jaksamista tukevaksi toiminnaksi. Liikunnan harrastaminen auttoi jaksamaan opinnoissa ja ryhmässä tapasi toisia ihmisiä, jotka saivat liikunnasta iloa. Liikunta koettiin positiiviseksi voimavaraksi. Myös opiskelijayhteisön asioihin vaikuttaminen koettiin voimavaraksi, luottamushenkilötoiminnassa sai opiskelijaäänen kuuluville ja se, että omaa mielipidettä todella arvostettiin, antoi voimia opiskeluun (KUVIO 2).

Harrasteyhteisöistä tämä että saa harrastaa liikuntaa on ollu positiivinen voimavara.

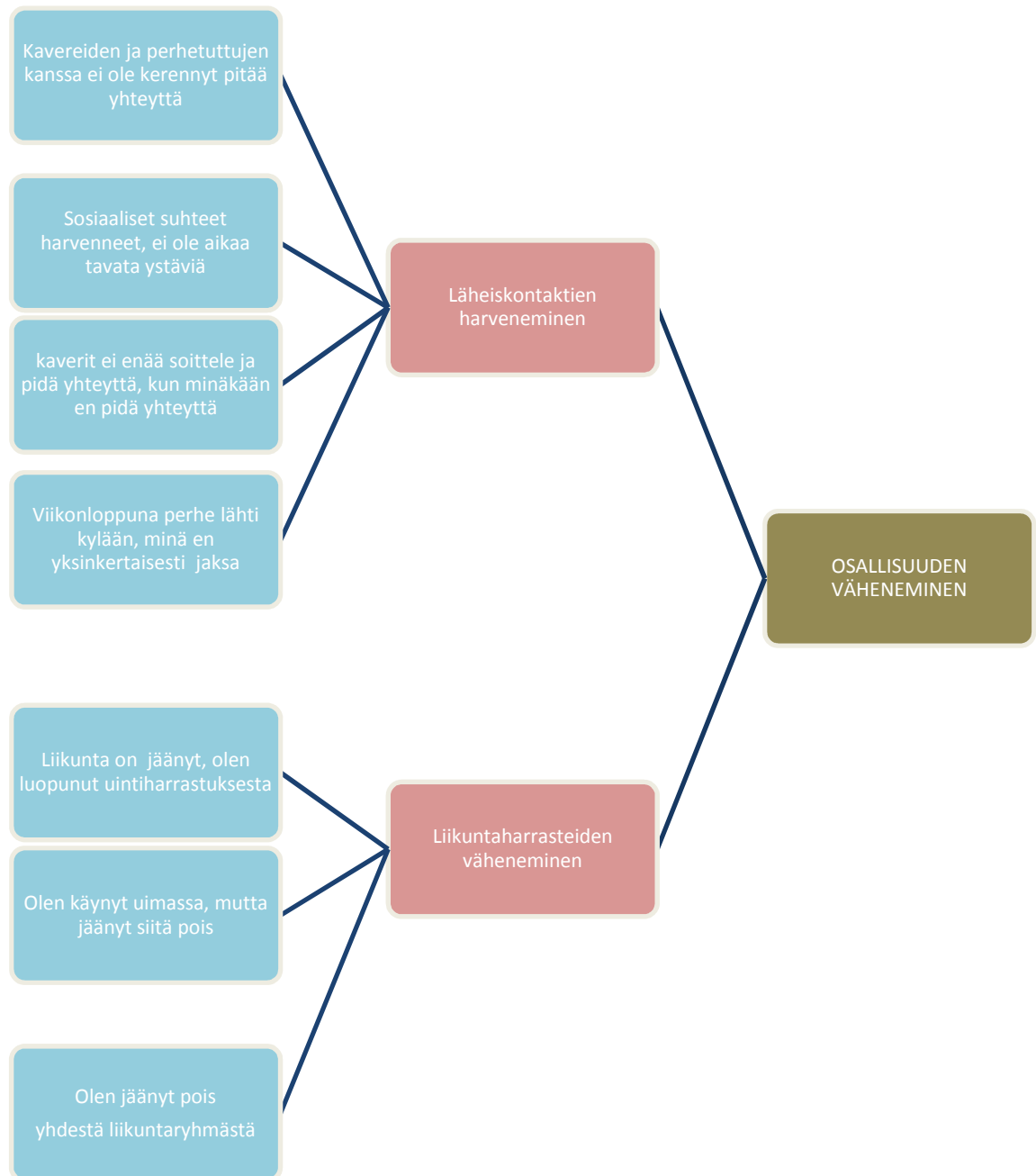
opiskelijoiden luottamushenkilötoiminnasta: se on tavallaan yhteisö ja luottamustehtävä. Se on voimavara. Siellä on saanut kokea olevansa hyödyksi ja kokemusta on arvostettu ja on saanut opiskelijaäänen kuuluville.

6.2 Opiskelijoiden osallisuuden väheneminen

Pelkistetty ilmaisu

Yläluokka

Pääloukka

KUVIO 3. Osallisuuden väheneminen

6.2.1 Läheiskontaktien harveneminen

Haastattelemamme opiskelijat kokivat, ettei ystävyysuhteiden hoitamiseen jäänyt aikaa opiskelukiireiden vuoksi. Kiireeseen vedoten jopa omiin läheisiin ei jaksettu olla yhteydessä, myös perheen sisäinen vuorovaikutus oli kaventunut.

Sanoin miehelle, että kännykkä on tullut sinulle tärkeäksi, kun se kännykkä on sun vieressä, kun se istuu olohuoneessa. Hän vastasi minulle: Niin onkin, jos sattuu, että joku soittaa ja että saan puhua jonkun kanssa.

Opiskelu vei ajan usein myös harrastuksilta ja ystävien tapaamiselta. Tulosten mukaan opiskelijoiden osallisuus väheni ajan hallinnan puutteen vuoksi etenkin perheellisten opiskelijoiden osalta. Sosiaalinen verkosto kaventui opintojen aikana, kun ystäviin ei jaksettu pitää yhteyttä entiseen tapaan. (KUVIO 3)

Ystävyysuhteet on jääneet. Viikonlopulla perhe lähti kylään, minä en kerta kaikkiaan jaksa.

Opintojen aikana oli liitytty uusiin yhteisöihin elämäntilanteen muutoksien mukaan. Kriisin kohdatessa tukea oli haettu samassa elämäntilanteessa olevilta ihmisiltä. Sosiaalinen media mahdollisti tiiviin yhteydenpidon opiskelukavereiden ja muiden ystävien kesken. Jokin muu yhteisöllinen järjestötoiminta taas antoi voimia vaikeaan elämäntilanteeseen. (KUVIO 3) Kysyttäessä, miksi oli opintojen aikana liitytty johonkin yhteisöön, saatiin vastaukseksi, kuten alla:

voimavarana on ollu yhdistystoiminta, se on ollu. Sieltä on saanut tietoa sitte tämmösiin vähän vaikeampiin asioihin.

6.2.2 Liikuntaharrasteiden väheneminen

Opintojen vuoksi oli jääty pois erityisesti liikuntaharrasteista. Aika haluttiin käyttää perheen ja opiskelun kesken. Elämä tuntui kiireiseltä. Opinnot olivat vaikuttaneet selvästi osallisuuden kaventumiseen (KUVIO 3).

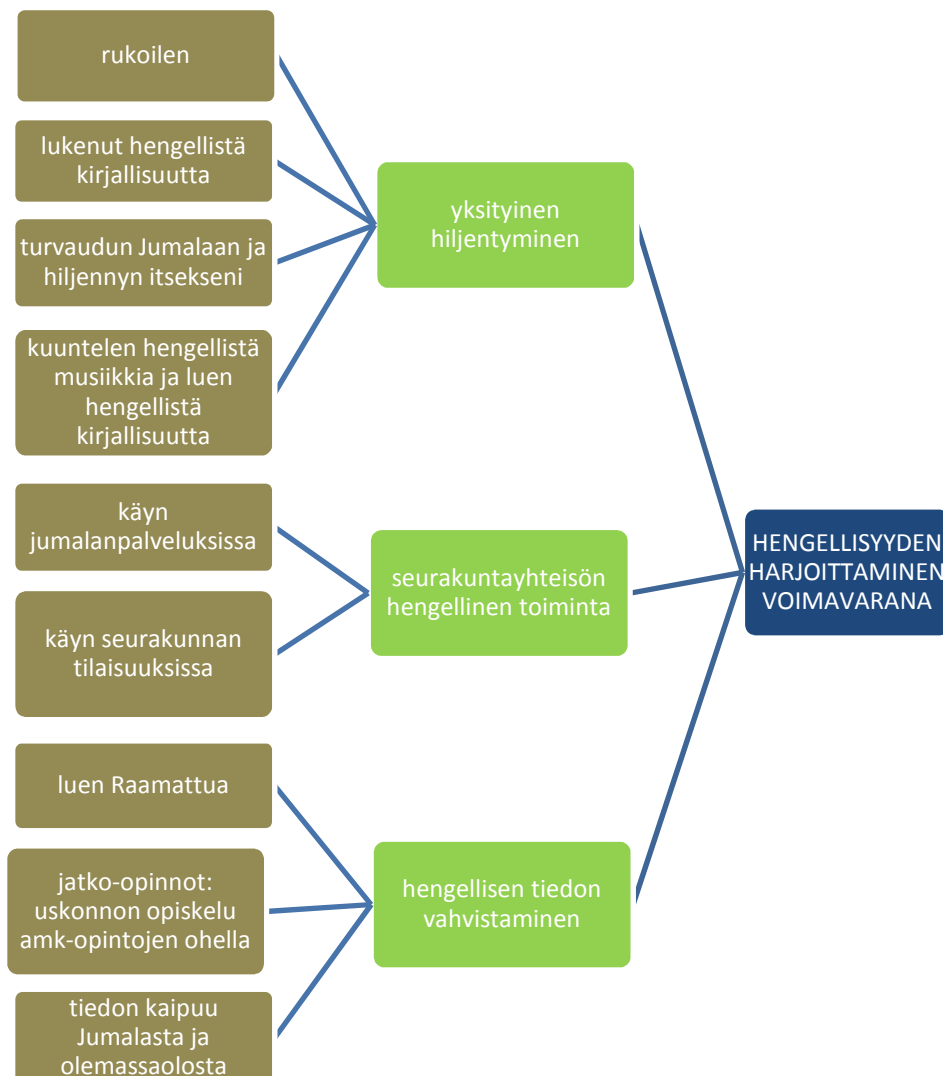
6.3 Hengellisyiden harjoittaminen voimavarana

Sosionomi-diakoniopiskelijat ovat omasta halustaan tulleet opiskelemaan kirkon alan ammattiin. Kysyimme haastattelussa opiskelijoiden hengellisyiden vaikutusta opinnoissa jaksamisessa. Hengellisyiden harjoittamisessa ilmeni selkeästi kolme eri teemaa: yksityinen hiljentyminen, yhteisöllinen hengellisyys ja hengellisen tiedon vahvistaminen.

alaluokka

yläluokka

pääluokka

KUVIO 4 Hengellisyiden harjoittaminen voimavarana

6.3.1 Yksityinen hiljentyminen

Hengellisyys oli opiskelijoiden kokemusten mukaan yksi opiskelun motiiveista. Siitä saatiin voimaa opinnoissa edistymiseen. Opiskelu sosionomi-diakoniksi oli koettu Jumalan johdatukseksi. Yksityinen hiljentyminen ilmeni rukoilemisena, hengellisen kirjallisuuden lukemisena ja Jumalaan turvautumisena. Opiskelijoille hengellisen musiikin kuunteleminen oli tärkeää ja jumalanpalveluksissa käytiin mahdollisuuksien mukaan. Siellä oli mahdollisuus hiljentyä Jumalan sanan äärellä. Opiskelijalla oli Jumalan lupa jaksaa päivä kerrallaan eteenpäin. Riitti, että joka päivä opiskelujen suhteen antoi itsestään sen verran kuin pystyi. Rukoileminen antoi voimaa. Juuri opintojen hengellisyys oli vaikuttanut siihen, ettei ollut keskeyttänyt opintoja vaan halunnut jatkaa ne loppuun. Vaikeina hetkinä hengellisyydestä sai tukea ja usko motivoi opiskelemaan. (KUVIO 4)

Ensinnäkin olen ajatellut, että on tarkoitettu, että mä tulen tänne ja olen pyytänyt jaksamista Taivaan Isältä, että jaksaa sitten, kun on tullut niitä heikkoja hetkiä ja vaikeita tilanteita.

Hengellisyys on tullut minulle hirveän tärkeäksi. Minusta hengellisyydellä on iso merkitys, kun on tullut tunne, että ei jaksa on pitänyt laittaa kädet ristiin ja heittäytyä siihen luottamukseen, että kaikki järjestyy.

Se on ehkä ollut omaa sisäistä hengellistä kasvua. Oon jotenkin kokenut, että tämä koulu ei kauheasti ole semmoinen kuin ehkä tehtävien kautta. Koulusta en ole saanut toiminnallista hengellistä vahvistusta.

6.3.2 Seurakuntayhteisön hengellinen toiminta

Sosionomi-diakoniopiskelijoilta kysyttiin, miten he kokivat seurakunnan yhteisöllisyyden vaikuttaneen opinnoissa jaksamiseen. Osalle haastatelluista seurakunnan kautta koettu yhteisöllisyys antoi voimia opintoihin. Osallisuus ja hiljentyminen antoivat tilaa omille hengellisille ajatuksille. Osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, etteivät olleet saaneet mitään tukea seurakunnalta opinnoissa jaksamiseen. Koulun kursseihin liittyvissä jumalanpalveluksissa oli käyty, mutta niistä joko ei saatu tukea opintoihin tai sitten niistä oli saatu voimaa jaksaa opinnoissa. Osalle

jumalanpalvelus oli kuitenkin voimaannuttava kokemus. Osa vastaajista sai seurakunnan toiminnasta voimaa opintoihin. Hiljaisuuden retriitti koettiin hyväksi ja seurakunnan tilaisuuksissa tapasi samoin ajattelevia ihmisiä. (KUVIO 4)

Kun siellä Jumalanpalveluksissa aina joskus käy, niin kyllähän sieltä aina voimaa saa. Tämä hiljaisuuden retriitti oli yksi semmoinen, joka meille oli järjestetty, se oli minusta hyvä.

Seurakuntayhteisö tarjosi vertaistukea tuleville kirkon alan ammattilaisille. Seurakuntaharjoittelu ja hartauden pitäminen antoivat mahdollisuuden nähdä tulevaa diakonin työtä läheltä ja harjoittelu antoi tukea hengellisiin opintoihin. Yhteys koulun ja seurakunnan välillä näkyi juuri seurakuntaharjoittelun myötä. Kirkolliset opinnot antoivat tiedollista tukea toimimiseen seurakuntayhteisössä, mikä vahvisti opinnoissa jaksamista. Halu tietää seurakunnan tapahtumista oli opintojen myötä kasvanut. Jossakin tapauksessa seurakuntayhteys oli nuoruusvuosien jälkeen löytynyt uudelleen opiskelujen myötä. Jumalanpalveluksiin osallistuttiin epäsäännöllisesti.

Yleensä mistään hengellisestä toiminnasta ei jouduttu luopumaan opintojen vuoksi. Mikäli niin oli kuitenkin käynyt, opintojen takia oli jouduttu luopumaan tiiviimmistä seurakuntayhteydestä. Esimerkiksi vapaaehtoisena toimimiseen ei ollut jäänyt enää aikaa. Seurakunnan toimintaan osallistuminen yleensä oli vähentynyt. Vaikka opintojen vuoksi seurakunnan tapahtumiin ei ollut aikaa osallistua aktiivisesti ja seurakuntayhteys oli heikentynyt, opiskelijat kokivat silti hengellisyytensä vahvistuneen.

Olen joutunut luopumaan lähinnä siitä tiiviimmistä seurakuntayhteydestä, että ei pysty olemaan aktiivisesti toiminnassa ja järjestämässä juttuja. Ei sillälaila voi toimia vapaaehtoisena.

En ole saanut mitään sitä kautta. Minä en opintojen aikana ole edes käynyt omassa seurakunnassa. Kouluun liittyvät Jumalanpalveluksissa olen käynyt.

6.3.3 Hengellisen tiedon vahvistaminen

Hengellisyys oli kaikilla vastaajilla vahvistunut opintojen aikana ja sen hoitamiseen oli löytynyt uusia väyliä opintojen aikana. Usko antoi rauhaa opiskeluun. Jumalalta pystyi pyytämään apua opinnoissa jaksamiseen ja saatu tuki näkyi opinnoissa jaksamisena, voimana opiskella. Jokin hengellisyyden hoitamisen osa-alue oli noussut yli muiden opintojen aikana, esimerkiksi virret olivat tulleet tärkeämmäksi ja henkilökohtaisemmaksi kuin ennen. Myös omat löydöt hengellisyydestä ja kriisit omassa elämässä vaikuttivat hengellisyyden vahvistumiseen. Opintojen aikana koetut rankat kokemukset olivat vahvistaneet omaa uskoa. Hengellisyydestä oli tullut tärkeä asia. Se oli enemmän mielessä kuin ennen ja tullut osaksi arkea. Hengellisyyden hoitamiseen oli löydetty uusia tapoja ja hengellisyys oli avautunut uudella tavalla opinnoista saadun tiedon avulla. (KUVIO 4)

Opiskelu on avartanut hengellisiä asioita. Sakramentit on tärkeitä ja nyt niiden merkityksen ymmärtää. Monenlaiset kysymykset on avautuneet ja selkiytyneet.

Osalle haastatelluista oli opintojen myötä herännyt halu oppia lisää Jumalasta ja Jumalan olemassaolosta. Raamatun lukeminen oli tullut tärkeäksi ja yksi opiskelija oli ryhtynyt ammattikorkeakouluopintojen lisäksi opiskelemaan uskontoa vapaa-ajallaan. (KUVIO 4)

Tottakait se että uskoo niinko siihen mitä meille täälläkin opetetaan, kyllähän se auttaa ja motivoi ja saa siitä voimavaraa näihin opintoihin

Opiskelijat kokivat, että hengellisyys oli vahvistunut opintojen aikana juuri tietämyksen vuoksi. Monet epäselvät kysymykset olivat saaneet vastauksen kirkollisista opinnoista. Lukemaansa halusi pohtia aivan uudella tavalla ja esimerkiksi sakramentit ymmärrettiin nyt paremmin kuin ennen. Hengellistä kasvua oli tapahtunut opiskelun myötä. Opiskelutovereiden tarjoama vertaistuki oli vahvistanut omaa hengellisyyttä. (KUVIO 4)

7 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Opinnäytetyön aiheen valinta ja tutkimuksen tarkoitus ovat eettisiä kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 126.) Valitsimme työmme aiheen CDS – hankkeen sisältöjen teemoista ja tarkensimme sen hengellisyyden ja yhteisöllisyyden merkitykseen opinnoissa jaksamisessa. Toinen meistä opinnäytetyön tekijöistä oli kiinnostunut hengellisyydestä opinnoissa ja toinen yhteisöllisyydestä. CDS- hankkeen myötä päätimme yhdistää tutkimuksemme ja tutkia opiskelijoiden jaksamista kahdesta eri näkökulmasta käsin yhdessä. Tutkimusluvan saaminen sekä viranomaisilta että haastateltavilta on hyvän etiikan mukaista (Eskola ja Suoranta 2005, 52).

Aloitimme haastattelut tutkimusluvan saannin jälkeen. Haimme luvan Diakonia-ammattikorkeakoulun Diak Pohjoisen, Oulun yksikön johtajalta. Keskeistä on, että haastateltava on antanut suostumuksensa riittävän tiedon pohjalta ja hän tietää, että haastattelussa ilmi tulevat asiat käsitellään luottamuksellisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20.) Opinnäytetyöhömmme valitut opiskelijat olivat suostuneet vapaaehtoisesti haastatteluun. He olivat saaneet ennen haastattelua tietoa opinnäytetyömme aiheesta ja tarkoituksesta. Opiskelijat valittiin haastatteluihin koulupäivien aikana ja he eivät olleet varautuneet ennalta haastattelutilanteisiin. Tämä osaltaan vaikutti siihen, että kaikki eivät avautuneet samalla tavalla haastattelukysymyksille.

Tutkimukseen osallistumiseen liittyvät ongelmat, kuten tutkijan aseman pohtiminen suhteessa haastateltavaan oli yksi eettinen kysymys. Olivatko haastateltavat osallistuneet tutkimukseen omasta tahdostaan vai tutkijan painostuksesta. (Eskola ja Suoranta 2005, 52.) Edustimme itse samaa kohderyhmää sosionomi-diakoni opiskelijoita kuin haastateltavat. Mielestämme tämä asetelma kuitenkin toimi siten, että samassa tilanteessa olevat opiskelijat halusivat antaa oman panoksensa opinnäytetyöllemme ja edesauttaa valmistumistamme. Eettisyyteen kuuluu lisäksi se, että aineisto on hankittu luonnollisissa tilanteissa ja tutkittavan omat mielipiteet tulevat hyvin esille (Tuomi & Sarajärvi 2002, 122). Haastateltavien tulee olla tietoisia tutkimustavoista, esimerkiksi haastattelun nauhoittamisesta (Eskola ja Suoranta 2005, 52). Jokainen haastateltavistamme tiesi, että haastattelut nauhoitetaan ja he olivat suostuneet haastattelujen nauhoittamiseen. Käsittelimme saamaamme

haastatteluaineistoa hienovaraisesti ja kirjoitimme nauhurilta haastattelut, kuten haastateltava oli ne sanonut.

Tutkimusetiikkaan kuuluu, että haastattelija kunnioittaa haastateltavien ihmisarvoa. Tutkimukseen osallistuvaa ei saa loukata eikä hänelle saa aiheuttaa vahinkoa. Haastatteluun osallistuvalla on korostettava vastaamisen vapaaehtoisuutta (Eskola & Suoranta 2005, 56.) Tutkimuksen aikana havaitsimme, että haastateltavat eivät välttämättä aina vastanneet kattavasti kaikkiin kysymyksiin tai jokin kysymys oli heille muita vaikeampi. Tämä piti haastattelijana hyväksyä. Jokainen vuorovaikutustilanne on yksilöllinen ja vaatii eettisen näkökulman huomioimista. Haastateltavat ovat erilaisia. Toinen ihminen on helposti lähestyttävä ja hänelle voi esittää kysymyksiä suoraan, kun taas toinen vaatii välimatkaa ja on arempi kertomaan asioistaan. Haastattelijan täytyy löytää kultainen keskitie; ei tungetele, mutta ei myöskään niin arkaileva, että haastateltava ei enää tiedä, mistä puhutaan. (Granfelt 2000, 111.)

Luotettavuuden arvioinnissa tulee määritellä, mitä tutkii ja miksi. Myös omat sitoumukset tutkimukseen on hyvä selvittää. Tutkijan tulee kertoa aineiston keruusta ja itse haastattelutilanteesta riittävän selkeästi. Myös haastateltavien etsimisprosessia, tutkimuksen aikataulua ja aineiston analyysimenetelmää on hyvä kuvaila etukäteen. Tutkijan on hyvä arvioida myös itse tutkimuksen eri vaiheita ja raportointia luotettavuuden näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135 – 138.)

Keskeistä on myös tiedostaa se, että tutkija itse on tutkimuksen tutkimusväline. Hän itse vastaa tutkimuksen luotettavuudesta ja sen arvioinnista läpi tutkimuksen. (Eskola ja Suoranta 2005, 210.) Haastatteluaineiston purkaminen osoittautui vaikeaksi tehtäväksi. Vastausten purkaminen oli vaikea aloittaa. Ehkä tutkittava aihe oli liian läheinen myös meille tutkijoille, edustimme itse myös sosionomi-diakoni opiskelijoita. Tuntui aluksi, että itse tiedämme, mikä vastauksen tulisi olla. Etäisyyden ottaminen aiheeseen ja palaaminen teoriaan sai ajatukset kuitenkin taas reitille. Laadullisen tutkimuksen tekijä ei voi olla pelkästään tarkkailija. Hänen osallistumisensa on aktiivista. Tutkijan on hyvä tiedostaa omat ennako-olettamuksensa aiheesta ja kirjattava ne ylös sekä pystyttävä siirtämään nämä käsityksen syrjään itse tutkimusprosessista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 68 – 69, 136.)

Tärkeää etiikan kannalta on pitää kiinni siitä, että haasteltavien anonymiteetti säilyy ja henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa (Eskola & Suoranta 2005, 57). Tutkijalla on velvollisuus suojella haasteltavan yksityisyyttä. Opinnäytetyön haastatteluun osallistuneita kuvattiin vain siinä määrin kuin se oli anonymiteetin vuoksi mahdollista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 186.) Päätimme jättää analysoimatta vastaajien ikää ja perheen kokoa, jotta yksityisyys säilyisi. Lisäksi yksi haastateltava oli yleisesti puhunut eräästä itselleen tärkeästä hengellisyyden muodosta, josta hänet olisi helposti voinut tunnistaa. Pidimme tämän tiedon itsellämme, ja otimme muita haastatteluotteita tutkimukseemme.

Haastattelumateriaalin tieto tulee tuoda esille rehellisesti muuttamatta alkuperäistä ilmaisua häivyttämättä vaikeitakaan asioita. Myöskään tutkijan omat asenteet, eivät saa näkyä materiaalin tulkinnassa. Tutkijan täytyy säilyttää kriittisyys haastattelumateriaalia kohtaan koko tutkimuksen ajan. Haastattelumateriaalin ihannointi ja sen sisältöön jumiutuminen ei anna tilaa saadun tiedon yleistyksille ja materiaalin perusteelliselle analysoinnille. (Granfelt 2000, 113.) Haastattelumateriaali ja sen havainnollistaminen ovat kuitenkin myös luotettavuuden kriteeri. Tulosten analysoinnin luotettavuutta tukevat suorat lainaukset alkuperäisestä aineistosta. (Hirsjärvi ym. 2009, 268 – 269.) Olemme tehneet aineistonanalysoinnin suoraan haastatteluaineistosta muuttamatta mitään vastausten sisältöjä. Vastauksissa ilmenneet yhteneväisyydet on koottu alaluokiksi ja niistä edelleen yläluokiksi ja lopulta tutkimuskysymyksiin vastaaviksi pääluokiksi. Näistä tuloksista olemme koonneet tutkimuksen johtopäätökset.

Tutkijan tulee kertoa, miten hän on päätenyt saatuihin tuloksiin. Keskeistä on kuvata koko prosessi: kuvata haastateltavien henkilöiden erityispiirteet, haastattelupaikat ja -tilanteet selkeästi. Myös mahdolliset häiriötekijät tulee kertoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.) Säilyttääkseen kriittisen asenteen ja kyvyn huomata olennainen tutkijan tulee säilyttää välimatka tutkittavaan kohteeseen. Aineistoa ei myöskään tule selvittää toisten tekemillä tutkimuksilla. Kaikkietävyys ei ole oikea asenne tutkijalle. Joskus tutkittava aihe voi olla hyvin koskettava ja lähelle tuleva, silloin tulee kyetä ottamaan etäisyyttä tutkittavaa asiaan ja pohtia omaa roolia haastattelijana. (Granfelt 2000, 114.)

Haastattelimme koulupäivien aikana kuutta haastatteluun suostunutta sosionomi-diakoni opiskelijaa. Haastattelut tehtiin oppituntien jälkeen tyhjässä koululuokassa, jotta tilanne

olisi rauhallinen. Mielestämme koulu sopi hyvin haastattelupaikaksi, koska tutkimuksemme koski juuri diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Koulun valitseminen haastattelupaikaksi johtui myös hyvin käytännöllisestä syystä, lähes kaikki monimuoto - opiskelijat asuvat kauempana koulusta, joten haastattelut oli helpointa suorittaa, kun opiskelijat olivat paikan päällä. Osa haastateltavistamme oli monimuoto-opiskelijoita ja heillä on hyvin vähän lähiopetusta ja lähipäivien aikana oli melko haastavaa löytää rauhallista hetkeä haastatteluja varten.

Keskityimme tutkimusongelmien ympärille koottuihin kysymyksiin. Jäimme kuitenkin pohtimaan, onko vastauksista saatu tieto riittävä. Moni vastaaja vastasi joihinkin kysymyksiin todella lyhyesti ja joihinkin kysymyksiin kaikki vastaajat antoivat saman vastauksen. Ehkä oman arjen ajankäyttö ja hengellinen yhteisöllisyys vapaa-ajalla haluttiin pitää omana tietona. Moniselitteisempiä vastauksia syntyi kuitenkin hengellisyyttä käsittelevien kysymysten ympärille. Päätimme aineiston kattavuuden vuoksi tehdä vielä kahdelle haastateltavalle lisähaastattelun saadaksemme lisää aineistoa. Mielestämme käyttämämme tutkimustapa soveltui hyvin tutkittavaan aiheeseen. Tulosten tulkinnassa tutkijalta vaaditaan kykyä punnita vastauksia ja saattaa hankittu tieto teoreettiseen tarkasteluun. Jokainen johtopäätös tutkimuksessa on voitava perustella. Suorilla lainauksilla haastattelusta on mahdollista rikastuttaa aineistoa. (Hirsjärvi ym. 2007, 228.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Perhe-, työ-, ja opiskelijayhteisöillä ja niiden tuella on merkitystä opinnoissa jaksamiseen. Opinnoissa jaksamista tukee myös oman hengellisyyden harjoittaminen.
2. Opintojen vuoksi on mahdollista syrjäytyä muista yhteisöistä ja yhteisöllisestä toiminnasta.

Sosiaalisilla suhteilla, perheellä ja yhteisöillä oli selkeä merkitys opinnoissa jaksamisessa. Perhe oli ottanut joissakin tapauksissa äidin roolin kotitöissä ja perheen yhteinen vastuu kodista oli lisääntynyt. Puolison ja perheen henkinen ja taloudellinen tuki oli merkittävä opiskelujen mahdollistaja. Opiskelurauhan saaminen perheeltä vaikutti opinnoissa jaksamiseen, myös opiskelijayhteisöstä oli saatu tukea opinnoissa jaksamisessa. Työyhteisö oli tukenut opinnoissa jaksamista tarjoamalla opiskelumahdollisuuden työn ohessa. Mikäli harrastamiseen oli jäänyt aikaa, se oli tukenut opinnoissa jaksamista, erityisesti liikuntaharrastukset koettiin voimaannuttavina. Myös luottamushenkilötoiminta koettiin voimaannuttavaksi toiminnaksi.

Opinnäytetyön tulosten perusteella saattoi havaita opintojen vaikuttaneen ystävyysuhteiden laiminlyömiseen ja harrastusten poisjäämiseen. Opiskelun aiheuttama osallisuuden kaventuminen ja opiskelun uuvuttavuus nousi esille monella tapaa. Ystäviin ei jaksettu pitää yhteyttä entiseen tapaan ja muu harrastaminen oli jäänyt opintojen vuoksi. Koulun tukea ei koettu niin merkitseväksi, muuten kuin hengellisten opintojen tuomana tukena elämässä ja opinnoissa jaksamisessa. Kirkolliset aineet olivat tukeneet hengellistä kasvua, joka antoi voimia opintoihin ja elämään yleensä. Opiskelun aikana Raamatun tutkiminen, virsien veisaaminen ja kiinnostus uskontoa kohtaan olivat opiskelijoiden joukossa lisääntyneet. Hengellistä tietoutta haluttiin vahvistaa. Jatkotutkimusidea on tutkia laajempaa joukkoa sosionomi-diakoni opiskelijoita, jotta tuloksista saataisiin vielä kuvaavampia.

9 POHDINTA

Kirkon alan opiskelijoita käsittelevissä tutkimuksissa oli pohdittu opiskelijoiden kokemuksia hengellisyydestä. Jokainen opiskelija kokee hengellisyytensä eri tavoin ja haluaa harjoittaa uskontoaan haluamallaan tavalla. Hengellisyys koettiin sekä rikkautena että rasitteena. Hengellisyys auttoi jaksamaan, mutta se aiheutti myös paineita, jos ei jaksanutkaan tarpeeksi, eikä saanut vastauksia itseään askarruttaviin kysymyksiin. Opiskelijat toivoivat koululta enemmän tukea hengellisyyden harjoittamisessa, yhteistyötä seurakuntien kanssa haluttiin myös enemmän. Omassa perheessä koettu uskonnollinen kasvatus ja saatu tuki vaikutti myös opiskelijoihin. (Launonen 2009, 21; Salomäki 2008, 81; Thitz 2006, 34.)

Monia opiskelijoita uuvutti opintojen hajanaisuus ja se, ettei omalle pohdinnalle jäänyt aikaa. Tehtäviä tehtiin kiireessä ja paineen alla. Opiskelijoiden hyvinvointiin pitäisi panostaa myös oppilaitosten sisällä. Aikuisopiskelijan jaksaminen on monesti oman itsensä harteilla. Aikuisopiskelijoiden elämäntilanne tulisi huomioida opintoja suunniteltaessa. Arjen hallinta ja opintojen sovittaminen on haasteellista. Aikaa ei ole esimerkiksi sosiaalisille suhteille ja liikunnan harrastamiselle, mitkä tukisivat opinnoissa jaksamista. (Hyväri & Nylynd 2010, 42; Lounasmaa, Tuori, Kunttu & Huttunen 2004, 178–188.)

Opiskelijat tarvitsevat nykyistä enemmän ohjausta ja tukea seurakuntayhteyden löytämiseen ja ylläpitämiseen. Opiskelijat toivovat seurakunnan apua hengellisyytensä tukemisessa, mikä helpottaisi valmentautumista kirkon työntekijäksi. Jaksamisen kannalta oppilaitoksessa yhteydenotto oppilaitosdiakoneihin ja -pastoreihin tulisi tehdä helpommaksi. Heidän yhteystiedot tulisi olla helposti löydettävissä ja heillä voisi olla vaikka oma keskustelupalsta netissä, johon olisi helppo tulla mukaan (Salon, 2006, 5,24.)

Opinnäytetyön tulosten mukaan tutkimuksemme osallistuneilla opiskelijoilla oli kaikilla tukenaan perheet, jotka tukivat opiskelevaa perheenjäsentä tekemällä kotitöitä hänen puolestaan. Tämän kaltainen tilanne ei ole kuitenkaan todellisuutta kaikkien opiskelijoiden kohdalla. Kaikkien opiskelijoiden puoliset eivät välttämättä ole

opiskelijan tukena, joko siksi, että eivät arvosta opiskelua tai he eivät kykene auttamaan vaikka haluaisivat. Myös yksinhuoltajat ovat aivan eriasemassa, kuin ne opiskelijat joilla puoliso oli tukijana.

Opinnäytetyömme haastatteluissa ilmeni, että lapsuuden ja nuoruuden hengellinen kasvatus ja yhteisöllisyys vaikuttivat ammatin valintaan ja suuntautumiseen kirkolliselle alalle. Haastatteluissa ilmeni kritiikkiä koulun ja seurakunnan yhteyden hajanaisuuteen. Myös aikuisopiskelijoiden yksilöllistä huomioimista odotettiin. Opintojen suorittamisessa toivottiin joustavuutta. Työmme tulokset nivoutuvat hyvin nyky-yhteiskunnan kohonneisiin elämänvaatimuksiin. Perhe-elämältä vaaditaan paljon, lasten kasvattamisen ohella äitien ja isien tulee samalla kouluttautua ja päivittää osaamistaan. Myös nuorten on pysyttävä kilpailussa mukana. Kilpailu työmarkkinoilla on kovaa ja siinä selvitäkseen on oltava vahva osaaja. Koko ajan kehittyvä teknologia ja globalisaatio tuovat omat haasteensa työmarkkinoille pyrkiville.

Opinnäytetyömme on opettanut meille, että tutkimustyö vaatii perusteellista teoriaan tutustumista ja tutkimusmenetelmän hallintaa sekä huolellista luotettavuuden ja eettisyyden pohdintaa. Yhteiskunnallinen ajattelumme on kehittynyt prosessin aikana. Ymmärrämme sosiaali- ja kirkonalan työn yhteiskunnallisen aspektin entistä laajemmin. Tiedostamme tulevana sosionomi-diakoneina syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen merkityksen yhteiskunnan kannalta. Opinnäytetyötä tehtiin muiden opintojen ohessa ja lähes kokonaan omalla ajalla työn ohessa. Prosessi oli raskas ja vaativa. Jaksaminen oli välillä vaikeaa ja perhe joutui sopeutumaan siihen, ettei meilläkään ollut heille aikaa. Koimme saaneemme voimia ja johdatusta opinnäytetyön loppuun saattamiseen.

LÄHTEET

- Aalto, Kirsti 1997. Yksinäisyyden kipu. Teoksessa Aalto, Kirsti; Esko, Matti & Matti- Pekka Virtaniemi (toim.) Sielunhoidon käsikirja. Helsinki: Kirjapaja
- Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Vihunen, Riitta & Vilen, Marika 1999. Nuoren aika. Helsinki: Wsoy.
- Church Research Institute 2005. Church in Change. The Evangelical Lutheran church of Finland from 2000 to 2003. Publication 55. Tampere: Church Research Institute.
- Gothoni, Raili 2007. Sielunhoito- kohtaaminen Jumalan kasvojen edessä. Teoksessa Latvus, Kari & Elenius, Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja.
- Granfelt, Riitta 2000. Kertomuksia kodittomuudesta ja marginaalista. Teoksessa Karvinen, Synnöve; Pösö, Tarja; Satka, Mirja (toim.) Sosiaalityön tutkimus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Hautamäki, Antti 2005. Poliitiikan paluu. Teoksessa Hautamäki Antti, Lehtonen Tommi, Sihvola Juha, Tuomi Ilkka, Vaaranen Heli ja Veijola Soile (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.
- Helne, Tuula 2002a. Sisällä, Reunalla, Ulkona? Kohti relationaalista syrjäytymisen tarkastelua. Teoksessa Juhila, Kirsi; Forsberg, Hannele ja Roivainen, Irene (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 20 – 37.
- Helne, Tuula 2002b. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki: STAKES.
- Heiskanen, Sini 2009. Opiskelumotivaatioita vahvistavia ja heikentäviä tekijöitä. Laurea ammattikorkeakoulu. Leppävaara. Suomi. Opinnäytetietokanta Thesus. Viitattu 7.4.2010. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-200911175517>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki:

- Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Holmila, Marja 2000. Social Bonds in Rural Life. Regulation the Dangerous. Helsinki: STAKES. Research report 113.
- Hyväri, Susanna & Nylynd, Marianne 2010. Yhteisöllisiä työmenetelmiä syrjäytymisen voittamisessa. Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Oikkonen. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi. 29 – 47.
- Hyyppä, Markku 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Keuruu: Otava
- Jokela, Katja 2007. Sosiaali- ja terveysalan aikuisopiskelijan jaksaminen opintojen alkuvaiheessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Länsi-Porin toimipaikka. Opinnäytetietokanta Thesus. Viitattu 7.4.2010.
http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pori2007/9e23f3_Pori_Jokela_6314.pdf
- Jokinen, Kimmo 2002. Terve elämä tämänhetkisyden kulttuurissa. Teoksessa: Ruuskanen, Petri (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Jyväskylä:PS-kustannus. 60 – 75.
- Kirkkohallitus 2002. Läsnaolon kirkko. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, missio, visio ja strategia 2010. Kirkon keskusrahaston rahoittaman toiminnan painopisteet. Viitattu 21.3.2011.
<http://apostoli6.evl.fi/julkaisumyynti.nsf/start>
- Kirkkohallitus 2003. Vastuun ja osallisuuden yhteisö. Diakonia- yhteiskuntatyön linja 2010. Helsinki: Kirkkohallitus
- Kiviniemi, Liisa; Läksy, Marja-Liisa; Matinlauri, Timo; Nevalainen, Kaija; Ruotsalainen, Kari; Seppänen, Ulla & Vuokila-Oikkonen, Päivi 2007 Minä mielenterveystyöntekijänä. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Kolkka, Marjo; Mantela, Jaana; Holopainen, Anne; Louhela, Juhani; Packale'n, Leena & Kaisvuo, Terhi 2009. Yhteiskunnallinen osaaminen haaste ja tehtävä. Helsinki: Kirjapaja.
- Krapinoja, Kyllikki 2010. Matalan kynnyksen yli. Kotimaa 3.6, 26–27.
- Laine, Terhi; Hyväri, Susanna & Vuokila-Oikkonen Susanna 2010. Mitä on syrjäytymisen vastainen työ? Teoksessa Terhi Laine, Susanna Hyväri

- & Päivi Vuokila-Oikonen. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi. 9 – 25.
- Lappalainen, Kaarina 1997. Syrjäytyminen ja työttömyys. Teoksessa Aalto, Kirsti; Esko, Martti & Virtaniemi, Matti- Pekka (toim.) Sielunhoidon käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Launonen, Pekka 2009. Kasvu kirkon työntekijäksi. Diakoni-, Diakonissa- ja nuorisotyönohjaaja opiskelijoiden ammatillinen motivaatio, osaaminen ja identiteetti vuosina 2004 – 2008. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Lehmuskallio, Sakari 1991. Diakonianäkyjen etsimisestä yhteisöllisyyden löytymiseen. Teoksessa Diakonia vuosikirja 1991. Helsinki: Diakonia ry. 45–55.
- Lehtonen, Tommi 2005. Uskonto ja yhteisö. Teoksessa Hautamäki Antti, Lehtonen Tommi, Sihvola Juha, Tuomi Ilkka, Vaaranen Heli ja Veijola Soile (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.
- Lounasmaa, Jouni; Tuori, Marja- Leena; Kunttu, Kristina & Huttunen, Teppo 2004. Opiskelukyky ja otteen saaminen opiskelusta. Teoksessa Kristina Kunttu (toim.) Oireilevan opiskelijan viesti? Tutkimuksia korkeakoulu- opiskelijoiden terveystutkimus 2000- aineistosta. Helsinki: KELA.
- Mäkelä, Jenny 2011. Yksinäisyys on kipeä asia. Diakonia 1, 28- 29.
- Mäkinen, Tomi 2010. Trends and Explanations for Socioeconomic Differences in Physical Activity. Helsinki: National institute for health and welfare.
- Naatula, Marja, ja Virjonen Heli 2008. ”Kui sää voit?”
Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia tuen tarpeesta.
Tampereen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetietokanta Thesus. Viitattu 7.4.2010. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/8159/Naatula_Marja_Virjonen_Heli.pdf?sequence=
- Nivala, Elina 2008. Kansalaiskasvatus globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnassa. Kansalaiskasvatuksen sosiaalipedagoginen teoriakehys. Kuopio: Snellman instituutti.
- Nyyti ry. Opiskelijoiden tukikeskus 2011. <http://www.nyyti.fi>
Viitattu 16.3.2011.
- Paasivaara, Leena ja Nikkilä, Juhani 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.
- Pelto- Huikko, Antti ja Koskinen- Ollonqvist, Pirjo 2005. Yhteisöterveyttä yhteistyönä. Kehrä- hankkeen arvioinnin loppuraportti. Helsinki:

- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö.
- Peura, Simo 2003. Ekumeeninen spiritualiteetti. Teoksessa spritualiteetin käsikirja. Jyväskylä: Gummerrus, 175 – 194.
- Pontela, Risto 1998. Setlementtiliike 2000- luvun yhteiskunnassa. Teoksessa Ajo, Martti ja Väliharju, Timo (toim.) Silta. Silta ihmiseltä ihmiselle. Setlementtitoimintaa vuodesta 1918. Helsinki: SR. Kustannus Oy. Suomen Setlementtiliitto.
- Poverty and Social Exclusion in Finland in the 1990s, New Edition 1999. Helsinki: Ministry of Social Affairs and Health Publications 1999:25.
- Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja
- Raatikainen, Ritva 2003. Terveyden edistämisen tieteelliset lähtökohdat hoitotieteellisestä näkökulmasta. Teoksessa Koivisto, Taru; Muurinen, Seija, Peiponen, Arja ja Rajalahti, Elina (toim.) Hoitotyön vuosikirja. Helsinki: Tammi.
- Repo, Saara 2010. Yhteisöllisyys voimavarana yliopisto- opetuksen ja opiskelun kehittämisessä. kasvatustieteellisiä tutkimuksia. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Ritokoski, Sami ja Valtonen, Minna 2003. Miten suunta löytyy? Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat kutsumusta, ammatillista identiteettiä ja työhön sijoittumista pohtimassa. Helsinki: Multiprint Oy.
- Roivainen, Irene 2008. Onko yhdyskuntatyö katoamassa suomalaisesta sosiaalityöstä Teoksessa Roivainen, Irene; Nylund, Marianne; Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.). Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Roivainen, Irene 2002. Marginaalisuus ja sosiaalityö yhteisössä. Teoksessa Juhila, Kirsi; Forsberg, Hannele ja Roivainen, Irene (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 217 - 232
- Roivainen, Irene 2001. Yhteisöt hyvinvoinnin tuottajina. Helsinki: Suomen setlementtiliitto ry.
- Roivainen, Irene 2002. Yhteisötyötä marginaalissa. Teoksessa Juhila, Kirsi; Forsberg, Hannele ja Roivainen, Irene (toim.) Marginaalit ja sosiaalityö. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. 213 – 216.
- Roivainen, Irene 2008. Yhteisöllisyys nousussa - vai onko sittenkään. Sosiaaliturva

8/08, 18

- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet, ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino
- Rättyä, Lea 2009. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopio: Kuopion Yliopisto.
- Salo, Eeva 2006. Kirkon virkaan opiskelevien hengellinen kasvu ja sitoutuminen kirkkoon. Selvitys kirkolliskokouksen yleisvaliokunnan mietinnön 6/2004 pohjalta. Suomen ev.lut.kirkon keskushallinto, sarja C 2006:4.
- Salomäki, Hanna 2008. Kirkolliselle alalle hakeneiden uskonnollinen tausta ja uranvalinta. Vaasa: Waasa Graphics Oy.
- Sihvola, Juha 2005. Poliittinen yhteisöllisyys. Teoksessa Hautamäki Antti, Lehtonen Tommi, Sihvola Juha, Tuomi Ilkka, Vaaranen Heli ja Veijola Soile (toim.) Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.
- Siltaniemi, Aki; Perälähti, Anne; Eronen, Anne; Londe'n, Pia ja Peltosalmi, Juha 2008. Hyvinvointi ja osallisuus itäsuomessa. Kansalaisuus kyselyn tuloksia. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Siukonen, Antti 2010. Liikkuvat yhteisöt elävät verkossa. Kotimaa 3.6, 29.
- Snellman, Tiina & Juntunen, Elina 2011. Diakoniatyötä oppilaitoksessa? Diakonia 1/11, 26 – 27.
- Suontama, Hanna; Wettenhovi, Johanna ja Widenius Johanna 2007. Stadian opiskelijahyvinvointitutkimus 2007. Kvalitatiivinen näkökulma hyvinvointiin, motivaatioon ja terveyteen. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia. Doria. Ammattikorkeakoulujen digitaaliset kokoelmat. Viitattu 7.4.2010.
<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/33648/stadia-1197561541-5.pdf?sequence=1>
- Thitz, Päivi 2006. Diakonian yhteisölliset merkitykset. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu
- To Care To Dare To Share 2010. <http://elgg.mcampus.fi/cds/> Viitattu 14.9.2010.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Unkuri, Juhani 2011. Hyvät sosiaaliset suhteet lisäävät hyvinvointia ja elinikää.

Diakonia 1/11, 7.

Vuorela, Tapani 1991. Yhteisöllisyys – liittymistä jo olemassa oleviin rakenteisiin.

Teoksessa Diakonian vuosikirja 1991. Helsinki: Diakonia ry. 42 – 44.

LIITE 1: Haastattelukysymykset

1. Ikä
2. Perhetilanne
3. Missä vaiheessa opintosi ovat
4. Mihin yhteisöihin kuulut?
5. Kuinka kauan olet kuulunut näihin yhteisöihin ja miksi kuulu juuri näihin?
6. Oletko opintojesi aikana liittynyt johonkin yhteisöön?
7. Oletko opintojesi aikana jäänyt pois jostakin yhteisöstä?
8. Miten ne yhteisöt joihin kuulut ovat vaikuttaneet opinnoissa jaksamiseesi?
9. Mihin seurakuntayhteisöihin kuulut, vai kuulutko mihinkään?
10. Millä tavoin seurakunnan kautta kokemasi yhteisöllisyys on tukenut opintojasi?
11. Miten perheesi on tukenut sinua opinnoissa?
12. Miten saatu tuki on vaikuttanut opinnoissa jaksamiseen?
13. Jos perheesi ei ole tukenut sinua opinnoissa, mistä olet saanut tukea?
14. Miten hoidat hengellisyyttäsi. Miten kuvailisit hengellistä toimintaasi?
15. Millä tavoin hengellisyytesi on vahvistunut opintojen aikana?
16. Miten hengellisyytesi on muuttunut opintojen aikana?
17. Miten se on vaikuttanut opinnoissa jaksamiseen?
18. Oletko joutunut luopumaan opintojen takia jostain hengellisestä toiminnasta? Mistä?
19. Olisitko toivonut jotain erityistä tukea opinnoissa jaksamiseesi?